

commodior modus, pro quo latior, & commodior via necessaria erat, Dux Jo: Antonius dicto moderno tempore eam contraxit; Et sic; id quod moderno tempore gestum erat, non percutiebat substantiam viae in genere, sed ejus majorem latitudinem, ac aptationem, ideoque veritatem respectivè dicebant omnes testes hinc inde induci, licet iudices nullam fidem, neque istis, neque illis praestare vellent, ita ut nec quidem eos nominati fineret, utpote ruficos, ad cuiuslibet partium opportunitatem deponentes, quod damnare non poteram.

74 Pro solutione igitur dicti objecti ex allegatis iuribus, & auctoritatibus deducti, circa necessitatem probandi viam publicam usum per tempus immemorabile dicebam, quod bene inspectis, ac ponderatis iuribus de materia agentibus, istud videbatur aequivocum clarum, Pro cuius dilucidatione, advertentiam, text. in l. fin. ff. de locis, & itineribus publicis, duas tantum constituit viarum species, unam militarium, alteram vicinialium, dicendo per verba praecisa, Militares dicuntur, quae habent exitum ad mare, aut in Urbem, aut in flumina publica, seu ad aliam viam militarem, Vicinales dicuntur, quae ex privatorum agris collatae sunt, quorum pars in militares vias exitum habet, pars autem sine ullo exitu inter moritur, &c. atque in hac secunda specie, tunc immemorabilem ad publicitatem inducendum existit.

Illa distinctio est manca, dum totius Orbis usus docet, plures alias adesse viarum species, quare melius distinguit alter text. in l. 2. §. via publica vers. viarum, ff. ne quid in loco publico, ubi tres viarum species generales constituntur, scilicet publicae, privatae, & vicinales.

Publicae sunt illae, quae Graeci appellant Basilicas, antiquae autem Jurisconsulti, iuxta usum Pandectarum, & Codicis, vel linguae Latinae professores vocant Militares, Consulares, vel Praetoriae, Feuditiae verò, & alii eas vocant Regales, regias, magnificas, seu stratas per antonomasiam, & in materna lingua iuxta usum Urbis, & locorum adiacentium dicuntur Stradae Romanae; Et haec proprie est illa viarum species, quam text. in c. unic. quae sint regalia in usus feudorum, ponit inter Regalia, & ibidem communiter feuditiae, verbo via publica.

Atque in istis cadit quaestio, quae sacè per totam Europam, praesertim in Urbe, & in Sac. Consulari frequenter habetur inter majora Tribunnalia Supremi Principis, ac Barones, seu Officiales inferiores, super privativa cognitione disprobationum aliorumque delictorum, quae in his committuntur, ut liquet ex Ripoll. de Regalib. cap. 40. per tot. praesertim n. 21. cum sequ. ubi ceteri.

16 Prout ista antiquitus erant per totum Imperium Romanum sub cura Aedilium, de quorum jurisdictione agunt Borell de praesertim, Reg. Catholici cap. 7. & bene Rovic. conf. 58. l. 1. & quorum auctoritas hodie in Urbe intra districtum exerceret ut supra, & quandoque cum Praesidente per totum Statum ex iis, quae habentur in Reatina taxa pro Communitate Nursiae hoc tit. disc. 141. quia respiciunt publicum commercium in univrsium, & communicationem cum toto Orbe, atque istae sunt proprie viae existentes sub immediata Supremi Principis protectione, sub qua tamen etiam sequentes esse non desunt.

Privatae sunt illae, exeuntes à via consulari, ducunt ad vicos, colonias, & castra, & respectivè ab istis reducunt ad viam consulariam; Dicuntur autem privatae, ad differentiam dictae praecedentis speciei, eo quia ad usum aliquorum locorum, seu populorum tantum deservunt, non destinatae communicationi universali, proportionabiliter autem, & discretivè sunt etiam publicae, respectu illorum vicorum, & coloniarum, seu populorum in eis viventium.

Utpote exit ab Urbe via consularis, vulgò dicta Strata Romana, recto tramite ducens per agrum Tusculanum, vel Albanensem, & successivè per alia loca, usque quo ducat ad mare, Civitatem, vel flumen, ubi desinit, atque haec est prima species viae; Verum ab ista, tanquam matrice, exeunt, vel respectivè ad eam ingrediuntur plures viae ducentes ad castra, & alia loca, ad quae itinertando per dictam viam consulariam accessus vel recessus haberi non potest, & haec est secunda species, quae in jure privata nuncupatur, ad differentiam consularium, sub nomine stratae seu viae publicae proprie venientium, sed in se est etiam publica.

Quinimò, & haec secunda species subsistingitur, quia intra eisdem Civitatis, Oppidi, vel Castris territorium, adsumt viae, quae in sui genere proportionabiliter, & respectivè, dici possunt majores & consulares, ex quibus habetur ingressus, & regressus per alias parvas vias, privato-

rum agros interfecantes, pro commercio de una contrata ad alteram eisdem territorii, cuius cultura, & communicatio aliàs haberi non potest, ut edocemur, non solum ex dictis iuribus, sed etiam ab ipso jure naturae, & communitatis orbis usu necessario, & de hac secunda specie agit apud Caval. dec. 631.

In istis prima, & secunda viarum speciebus, prolixus errorum videtur in jure desiderare in transeuntibus necessitatem probandi immemorabilem, vel aliam probationem, quod illud solum sit publicum, publica auctoritate ad id definitum, quoniam neque allegata jura, neque DD. id cogitant, ipse enim usus commercio necessarius, publicitatem probat, cum jura de dicta probatione loquentia, percutiant tertiam speciem viarum, de qua infra; Cum enim ferè omnes viae Orbis, five sint de prima, five de secunda specie praedictis, intersecent per agros, & tenentur privatorum, atque saepius unus fit agri dominus ab una, & altera vice parte, Hinc sequeretur, quod ita in cuiuslibet libito positum esset, claudere vias publicas, illas praesertim parvas iuxta secundam partem subdivisionionis, & cogere vecturales, ac itinerantes ad probandum immemorabilem, vel destinationem soli publica auctoritate, quo nil absurdius, adhuc in jure non audium, cum id solum procedat in illis iocortis, quae propè vias publicas magis lutosas vel aliàs incommodas, itinerantes facere solent per agros privatos iuxta. casum, de quo in Spoletana disc. seq. & in hac veritatem aequivocum.

Tertia demùm est species viarum vicinalium, quae proprie sunt illae constitutae ex privatorum agrorum conflatione, atque aliquorum privatorum praediorum usui, & commoditati principaliter destinatae sunt, quamvis accidentaliter aliis quoque deserviant, prout frequenter contingere solet in illis tenentis, vel casualibus, quae conceduntur ad vinearum constructionem, quia totum solum est ius privatum, & constat de origine status privati ex ipsa rei evidèntia, vel situatione, destinatur autem alicuique vice per eisdem concessionarios vel concedentem pro singularium vinearum seu praediorum commoditate, & ista sunt viae, de quibus dicit text. in d. l. fin. ff. de loc. public. quod aliquae inter ipsa praedia intermoriuntur, aliquae verò exeunt ad vias consulares, vel ad mare, seu ad flumen.

De hac ultima specie agunt DD. de quibus Surd. dec. 42. Laderch. conf. 124. Menoc. conf. 448. Paitell. expedit. 67. Rot. d. 101. p. 4. rec. 2. & in d. Romana servituti coram Cerro, quia sunt viae per agros, & fundos privatos, introducuntur principaliter pro privato usu, & commoditate, undè ad effectum, ut immutent qualitatem, atque ex privatis fiant publicae, dicta requisita desiderantur, & haec videtur vera theoria, & ipsissima genuina legis veritas.

Applicando igitur istam theoricam ad praesentis controversiae praxim, agitur in hac facti specie de multis Castris, & Oppidis, tam quoad blandes aliaque vidualia, quam quoad ligna fauola, & combustilia, quandam hinc inde necesse sciam communicationem habentibus cum Urbe per flumen, ad quem aliter non habetur accessus congruus, cum curribus, seu plaustris, alisque instrumentis, ad lignorum, aliorumque bonorum evectiorem opportunis, nisi per istam viam principaliter destinatae ad deserientem, non privato usui aliquorum praediorum, sed usui, & commercio publico Urbis, ac populorum in dictis Castris, & Oppidis viventium: Igitur per necesse dicendum venit, esse in casu viae publicae, non quidem iuxta primam speciem viae consularis, sed iuxta secundam, non autem iuxta tertiam viae vicinalis, in qua solum requisita exadverso ducta desiderantur.

In ista enim materia, spestanda est situatio seu finis, 17 ad quem principaliter controversia via destinata est, & deservit; Si enim principaliter destinatio est ad usum, seu commodum privatum aliquorum praediorum, ita ut sit via de sui natura privata, five quod ex rei evidèntia, vel situatione pateat, agrum esse privatum propè viam publicam longiore, vel incommodiore, quam deserendo itinerantes, iter haberent per talem agrum, tanquam per commodiorem scortum, iuxta casum, de quo in d. Spoletana via disc. seq. & tunc non consistit de destinatione facta auctoritate publica, ob quam, solum alia privatum, efficiatur publicum, admittentem necessariam esse immemorabilem, iuxta allegatas auctoritates, istos casus propè percutientes; Sed ubi usus est, principaliter publicus, quinimò necessarius ad humanum commercium, tunc, ut evidenter patet ex lectura dictorum iurium, ac omnium Doctorum de materia agentium, atque docet usus communis, casus est indubitatus, ut positò eo requisito, quod incipiat à publico, & desinat in publicum, praesumptio stet pro publico.

SPOLETANA VIAE, PRO CHRISTALINA, ET ALIIS, CUM BASILIO CHRISTALINO.

Causa resoluta per A. C. pro Basilio.

De materia viae publicae, quando haec dicatur constitui etiam in fundo privato, à cuius Domino impediri non possit.

SUMMARIUM.

- 1 Ad inducendam servitutem viae, vel itineris requiritur immemorabilis.
2 Qualis dicatur via publica, & de eius requisitis.
3 An sufficiat usus per 50. annos.
4 Via privata, seu vicinialis potest effici publica.
5 Ex signis juris privati excluditur usus publicus.
6 Infacultatis non datur praescriptio, nisi praecedens prohibitiō.

DISC. CXXXVII.

Cum inter unam, & alteram viam publicam, pro majori commoditate frequentaretur quidam scortus, seu transitus intermediis praedia partium contententium, adeo, etiam publicae, & solemnes processiones per hujusmodi praediorum, seu scortum fierent, praesertim illa occasione benedicendi campos, deinde verò Basilio dominus praedii, in quo dictus transitus initium habebat, cancellum apposuisset in quodam arcu, seu portone, ab antiquo pariter in initio dicti transitus propè viam publicam existente, ita ut praefatus Christifallus alii- que adiacentium praediorum dominus, usus d. viae impediret. Hinc orta est controversia in partibus, atque examinatis pluraquā 30. testibus, per eos (absque tamen formalibus requisitis immemorabilis) probatum fuit ab antiquissimo tempore solitum fuisse per dictum locum publicè & palam, tanquam per viam publicam pertranfiri, ac etiam publicas processiones haberi; Introducta verò, per appellatorem à quodam incidenti, causa in Curia coram A. C. Basilio defensoribus insistebat in eo, quod cum ageretur de servitute habente causam discontinuam, ad illam inducendam, necessaria esset immemorabilis ex parte transire volentium non probata, ex deductis dec. 101. p. 4. rec. tom. 2. ubi concordantes, quia est decisio punctualis, cum qua processum est in Romana servituti 29. Januarii 1666. coram Cerro.

Converso autem pro Christallina, & aliis scribens, dicebam hic non intrare hujusmodi terminos servitutis, quia non praetendebatur ejus jure transire per alienos fundos, sed praetendebatur illam esse viam publicam, cuius requisita habebat, dum incipiebat ab una via publica, & in alteram viam pariter publicam desinebat. Iuxta dec. Caval. 631. cum aliis, quae in proposito habentur in Sabinen. transitus disc. praeced. atque stante antiqua consuetudine transeundi per hujusmodi locum, tanquam publicum, talis in dubio erat praesumptio, absque necessitate probandi formiter immemorabilem cum omnibus requisitis, quia probationem per annos 50. sufficere punctualiter firmatur apud Caval. d. dec. 631. ubi in specie de via medio fundi privati.

Et quamvis ex rei facie constaret, hujusmodi viam constatam esse ex privatis praediis viciniorum, ita ut vicinialis potius, quam publica dicenda esset, adhuc tamen, dum non docebatur de contraria memoria, publica dicenda videbatur, quia non implicat, viam ab initio constitui ex praediis privatorum pro vicinorum commoditate, & deinde ex longeva observantia effici publicam, vel saltem talem, quod omnibus vicinis non contentibus, claudi non possit, ad text. in l. fin. ff. de locis publicis, Surd. dec. 42. n. 15. cum sequ. Barz. dec. ult. R. Min. fen. conf. 431. n. 22. apud quos ceteri.

Ex his, stante praesertim dicta satis punctuali dec. Caval. videbatur probabiliora esse jura Christallinae, aliorumque pro usu viae insistentium; Sed ab initio, quo ad causae defensionem assumptus fui, maximam mihi inlicitam difficultatem ille portonus semper retentum cum signis antiquae portae, seu cancelli ad claudendum, Hoc enim ad oculum excludere qualiter viae publicae vel etiam vicinalis, dum per dicti portoni retentionem, praedii dominus retinere dicebatur facultatem claudendi quodcumque, quod usui publico repugnat; Et quamvis satis longo tempore clausus non fuerit, neque claudi poterit ob deficientiam portae, seu cancelli lignei, nihilominus ponderabam

publicitate, donec probetur contrarium, ut apud Caval. dec. 631. ac supponunt omnes firmantes iam receptam, & vulgaram propositionem, ut via, quae incipit à publico, & desinit in publicum, praesumat publicae, ut ultra Caval. d. dec. 631. Ilermia in c. 1. quae sint Regalia, verbo via publica n. 3. Afflic. ibid. n. 6. Surd. d. dec. 42. num. 3. Franch. dec. 141. n. 3. Tondut. qu. civ. lib. 133. n. 10. cum sequ. & omnes.

Praesertim ex dicta circumstantia necessitatis commercii activi, & passivi cum Urbe, ad quam ligna, & alia bona hujusmodi aportari non possunt per terram in dorlo animalium, minisque per aer, sed per necesse per flumen, ad quod non constat aliam adesse viam, ideoque cum ista castra, & nemora in eodem territorio existentia, sint antiqua etiam de tempore antequam triumphantis Romae, quae utpote longè majorem populum in centuplo habens, majorem habebat necessitatem lignorum, & aliorum, ab his adiacentibus locis vehendorum, idcirco per necesse supponenda est via, per quam dictus accessus haberi posset, & hoc est quod mathematicè convincere videbatur hanc veritatem circa existentiam viae publicae in genere, quamvis circa latitudinem, melioremque aptationem, cum aliqua etiam loci immutatione, illa quae nunc extat dici potest moderna.

Neque per hujusmodi viam praedicatam dicebam dominum tenentem, à qua hinc inde illa circumdata est, quoniam viarum dominium ad quatuor effectus considerari solet. Unus est usus, & dicitur omnium seu nullius, Secundus 19 est defensionis, & protectionis, & est Supremi Principis, atque isto respectu viae dicitur de Regalibus, & Principis, respectu loci (exceptis casibus, in quibus idem Princeps praetendit privativam, vel cumalativam.) Et quartus est quoad dominium soli, & est Civitatis, vel etiam privati, per cuius agrum viam intersecat, quia non implicat, viam ad dictos tres alios effectus esse publicam, & in reliquis esse partem, vel membrum fundi privati, communiter feud. ff. de i. c. primus quae sint Regalia, verbo via publica, Afflic. de iur. problem. §. ult. n. 3. Borell. de praesertim. Regi. Catholici c. 7. n. 1. & 3. & per tot. Rovic. conf. 58. n. 2. lib. 1. Ripoll. de Regal. d. c. 40. Capoblanck. de Baron. tom. 1. pragm. 8. p. 2. n. 48. & liquet ex d. dec. 631. Caval. ubi de via intersecante casale privatam.

Et sic quando text. in d. l. 2. §. viam publicam, & §. via viciniam publicae, dicit, quod via publica dicitur ea, cuius solum est publicum, intelligitur quoad dictos alios tres effectus, praesertim circa usum, sed non implicat eam esse publicam, in agro tamen privato existentem, cum ita sine legibus, & auctoritate, docet praxi rufius Mundi, etiam quoad ipsammet viam militares seu consulares, & magistras, & tenentis, cum non ageretur de fundo culto sepibus vel muris recincto, cui publicus transitus esset incongruus.

Levissimum autem videbatur contrarium argumentum, in quo aliqui adeò se fundabant, deductum ex eo quod in antiquis divisionibus, hujusmodi via posita non esset pro confine, Tum quia, via, flumina, & familia tanquam fines publici, & invariabiles, distinguere quidem solent territoria, & jurisdictiones, sed non est confinatio, quae concludat per necesse, ut in proposito fluminis forte habeat in Sabinen. territorii inter eisdem Principes Burghesium, & Barberinum sub tit. de iur. dicti. Tum clarius ex facto, quia istius viae situs, ostendebat illam esse totam in dicta tenura nuncupata delorsano de territorio Montis Libertinorum, quod etiam patet ex ipsimet probationibus alterius partis, dum dicitur aperta, & constructa per Duces Jo. Antonium de ap. 1. 633. quando Princeps Barberinus erat iam Dominus castris confinantis Montis Rotundi, acquisiti ab alio Urfinorum Colonello, de quo habetur in Romana fideicommissi de Urfinis sub tit. de feudis ad materiam Bullae Baronum disc. 84.

Idcirco prudenter istud confine neglectum fuit, quoniam terminus dicitur ille, qui participat de extremis, Hier. de Monte in trad. de finibus c. 15. n. 2. Rot. dec. 236. n. 8. p. 6. rec. Unde alicuius utriusque confinantis communis, proindeque in delictis, quae occurrunt in via publica confinante, esse dividende duo territoria, locus est praeventioni, & sic factuatis fuisset ita facere commune id, quod totum erat unus ex confinantiibus.

ANNOT. AD DISC. CXXXVI.

Ista causa adhuc pendet in eodem statu, ut in discursu, & ad hanc materiam viarum, conferunt ea, quae habentur discursu. seq. & tit. de Servit. disc. 2.

rabam hoc fuisse facultativum, in quo per quemcumque 6 temporis lapsum præscriptio non inducitur, nisi prævia prohibitione cum subiecta acquiescentia pro tempore aptum ad præscriptionem inducendam, cum non dicatur induci possessio, nisi ex die huiusmodi prohibitionis, ut fuit nimis plana juris principia.

Et fortius agebatur difficultas, quia in eodem loco, per quem transitus fieri consueverat, prope dictum portum, eisdem prioris prædii dominus habebat aream manu factam, ad triticum aliaque blades triturandas, quod pariter viæ publicæ repugnat, cum de tempore messium, impossibile sit dare usum viæ publicæ nemini impediendum, eodemque tempore in eodem loco areæ usum privatum haberi, Ex quibus circumstantiis eandem difficultatem habuit Iudex, qui pro inde Basilio mantentionem concessit in possessione retinendi cancellum, illamque suo libito claudendi, taleque iudicium approbatum fuit per Signaturam Iustitiæ, & resolutio mihi iusta visa est, unde partibus consului, quod acquiescerent, nec ulterius appellacionis, seu petitorii causam prosequerentur, quia in effectu totum provenisse constat ex mera negligentia vel impotentia domini, non faciendo cancellum, ob cuius deficientiam, tanquam per locum apertum, vicini humaniter domino connivente huiusmodi commoditatem obtinebant, tanquam per scortum commodiorem; Contrinuat vero portio retentionis clarè ostendebat animum domini conservandi suum jus, & claudendi quandocumq;

ROMANASITUS PRO PRINCIPE BURGHESEO, CUM PROCURATORE FISCALI AEDILIUM.

Discursus pro veritate, cum resolutione, ut infra.

Ripa fluminis, vel alter situs prope flumen, An dicatur iuris publici, & de regalibus.

Et an iis, quæ prætentur esse de Regalibus, & iuris publici locum habeant interdicta possessoria sine justificatione tituli.

SUMMARIUM.

- 1 Casus controversie.
2 In iis, quæ sunt iuris publici, vel de regalibus datur possessio sine titulo.
3 Fallit, quando possessio est diuturna.
4 Item declaratur, ut procedat in iis, quæ sunt indubitante publica, & de regalibus, secus ubi potest dubitari.
5 Ripa fluminis quoad usum est iuris publici sed quoad dominium est domini prædii adjacentis.
6 Talis est observantia ripæ fluminis in Urbe.
7 Quid de istis sibi, seu areis, quæ sunt inter ripam, & adjacentia ædificia urbana.

DISC. CXXXVIII.

Platium olim Cardinalis de Monte prope Portam, & Ecclesiam S. Mariæ de Populo possessum à Principe Burgheio ob aeris sulphuricam insalubritatem ad usum granariorum, seu ad locandum satis privata fortune viris, habet inter ejus faciem, & flumen quandam plateam fere aream, quæ ab annis 50. & ultra jure privato ab eodem Cardinali, & successivè à Burgheio particulari successore possideri consuevit, ita ligna, & alia bona per flumen venientia ibi exponi, seu aliàs fieri non poterint, nisi per eos, quibus ipse, vel ejus conductores, & ministri concesserint, eodem modo, quo in perique consimilibus areolis, & sibi existentibus inter fluminis ripam, & adjacentia ædificia fieri consuevit, & solet per eorundem ædificiorum dominos, vel per alios privatos, seu loca pia, in iis partibus, in quibus tales situs ædificiis non coherant. Cumq; à certo tempore citra Tribunal Aedilium aliàs Magistrorum Viarum sub nomine Cameræ possessionem dicti situs de facto occupasset, prohibendo in eo tanquam in loco publico ligna fabrilis ad exciscandum apponi, aliaque ibidem salita fieri, nisi cum ipsorum Magistrorum licentia, prout in aliis Urbis plateis, & locis publicis fieri solet, arque petentibus Burgheii ministris in dicto Tribunali mantentionem in possessione.

Obiiciebatur per procuratorem Fiscalem, ut in iis, quæ sunt de Regalibus, ac iuris publici non competat hoc

remedium absque legitimi tituli justificatione, ita ut ea sola possessio de facto, quæ alias in bonis privatis indifferenti- bus absq; alia justificatione in hoc interdico sufficit, non attendatur in istis ad text. in l. quicumque, C. de fund. limitroph. l. 11. ubi Luc. de Penna, Menoch. C. de retin. remedi. ult. n. 25. Peregr. de jur. fci l. 7. tit. 2. n. 20. Baratt. dec. 312. n. pen. & fin. dec. 605. n. 8. & 616. §. 5. p. 5. rec. unde super his consultus ex parte Burgheii in congressu Advocatorum pro veritate inquirenda habito, mea sententia erat, cui cæteri adhaerent, injunctam videri dicti procuratoris Fiscalis præsentationem, atque de justitia locum esse debere petita mantentioni.

Primo quia, huiusmodi conclusio procedit in simplici possessione, quæ dici non valet diuturna, & temporaria 3 satis considerabilis, secus autem ista concurrente, cum ei assistat præsumptio, proindeque huic interdico locus est, ex ea ratione quod præsumendum non est, talem possessionem tandiu publicè toleratam fuisse, nisi legitimè adfuisse titulum in petitorio justificandum, ut in puncto possessionis litoris maris, quod est absque dubio de Regalibus Rot. dec. 27. n. 18. p. 1. divers. Et generaliter in Regalibus Giovagn. cons. 9. n. 36. & seq. l. 1. Post de manu, observ. 44. n. 25. Cabot. de Baron. prag. 1. n. 235. vers. submitta tamen. Et magis generaliter de diuturna possessione mantenebili, etiam in iis, quibus jus vehementer resistit, & in quibus regulariter hoc interdico non datur Greg. dec. 370. add. ad Bur. dec. 131. n. 9. ubi concordantes.

Secundo clarius, quia dicta propositio in objectum deducta, procedit cum certo præsupposito, quod ageretur de jure publico, & quod de sui natura sit de illis Regalibus, quæ sine Principis concessionem possideri non possunt, ita ut factum sit certum circa rei possessæ qualitatem, atque sola questio reducatur ad punctum juris, an scilicet diuturna possessio absque titulo sufficiat necne, puta quia agatur de littore maris, de via Consulari, de jure exigendi vigiliantia, & de similibus, quæ certam ac notoriam habeant faciem loci publici, seu qualitatem Regalia, secus autem ubi res esse potest juris privati, atque possessor contendat eam esse talem, ita ut questio sit potius facti super ipsius scilicet rei natura, & qualitate, quàm juris super Regalia acquisitione; Tunc enim dicebam, cum sensu etiam veritatis, veritari extra causam questionis, quoniam non datur præsumptum super præsumpto, atque dans res per necesse non est iuris publici, & de Regalibus, sed ei convenire potest jus vel dominium privatum, & tunc dicta conclusio non intrat, neque olò solum præsentationem, quod sit iuris publici, possessore præsertim diuturnum de facto sua possessione spoliandus est, ut in dicto diffinendo admittitur in consiliis 1. 2. & 3. Peregrin. l. 1. ubi Principis privilegium non litigandi manibus vacuis, neque patendi interdico possessoria satis probatur.

Potissimè dum subiecta materia ex sui facie, privatum potius quàm publicum jus præsertit, ita ut privato assistat præsumptio, ut in præsent, dum agebatur de ripa fluminis, quæ circa usum navigationis est iuris publici, sed circa dominium, dicitur illius, qui est dominus prædii adjacentis, §. riparum Inst. de ver. divis. ubi Recentes Institutiæ, Peregr. de Jur. Fisci l. 1. n. 24. Roienth. de feud. c. 5. concl. 22. n. 3. Sixtin. de Regal. l. 2. c. 5. n. 3. Montan. cod. trad. verbo ripatica, n. 1.

Tertio corollariè, quia talis est natura omnium aliorum consimilium situum vel arearum, Exceptis enim iis, qui ex antiquissimo usu reputantur iuri publici, utpote publico usui destinati, reliqui omnes jure privato possidentur, ut plurimum per adjacentium ædificiorum dominos ad usum viridariorum, vel ad alios sibi placitos usus, ideoque facilius iste situs præsumitur ejusdem qualitatis, est iis, quæ habentur in Conact. Vallium disc. 2. & in aliis sub tit. de feud. ut scilicet ad regulandam rei naturam, & qualitatem, an sit feudalis, vel allodialis, spectetur natura omnium vel majoris partis bonorum adjacentium cõsimilis qualitatis.

Et quamvis obijcerent Cæterales, seu ii, ad quos istas materias pro publicitate tueri perinet, præmissa procedere in ipsa ripa, non autem in huiusmodi area inter ripam, & adjacentia ædificia existente, cum dici non possit ripa, hoc tamen ad rem nil facere videbatur argumento ducto à majoritate rationis ad text. in aut. multo magis, etc. quia si ipsa ripa publico usui destinata, & consequenter de publico jure magis participans, dicitur de privato dominio eorum qui sunt domini adjacentium prædiorum, multo magis idem dicendum est de illo situ, seu area, quæ intermedat, de jure privato magis participante, præsertim stante

stante dicta communi observantia individuali consimilium arearum, vel situum.

Dicebant quoque dicti opposentes, observantiam prædictam esse circa illos situs, qui cum muris vel sepiibus sunt jam recincti, atque juris privati effecti sunt, secus autem in isto, qui publicè omnibus patet, præsertim quia cum duo adessent viculi, seu parva viæ ducentes à platea nudo circum populæ ad flumen, transitus haberi poterat per ipsum situm ab una ex istis viis ad alteram, ideoq; inferebant eundem quoque situm dici publicum, ex eo quod incipiat à publico, & desinat in publicum, Sed verè hoc levissimum videbatur fundamentum, dum loci situatio excludebat publicum transitum, & commercium de via ad viam, neque modo aliquo intrabant rationes, ob quas initium à publico cum desinentia in publicum inducit præsumptionem publicitatis, nam etiam per prata, & campos aperos haberi potest transitus ab una via publica ad alteram, multaque desiderantur ad hanc publicitatem, ut in duobus discursibus præcedentibus, Et ulterius dicebam hanc esse unam de præsumptionibus, vel adminiculis publicitatis deducendam in petitorio, sed non concludere per necesse publicitatem, & regaliam, ita & taliter quod excludat interdico possessorium, ac exigat per necesse justificationem tituli.

REATINA TAXÆ, PRO ILLIS DE NOBILIBUS, CUM COMMUNITATE CIVITATIS REATINÆ.

Casus per compositionem saptus

De contributione, seu taxa pro refectione pontium, & viarum, quomodo per dominos prædiorum, vel alios facta sit.

SUMMARIUM.

- 1 Possidentes bona adiacentia ad mensuram commoditatis, & honorum tenentur ad refectionem pontium, & viarum.
2 Intellige in bonis sitis in territorio Civitatis collectantis.
3 Qualibet Communitas reficit pontes, & vias in suo territorio.
4 Declaratur.
5 Cessante utilitate cessat obligatio contribuendi ad refectionem.

DISC. CXXXIX.

Cum pro refectione ejusdem pontis, & viæ publicæ in territorio Reatino, Communitas ejusdem Civitatis notabiliter summam erogasset, ex taxis, & contributionibus privatorum, juxta consuetum, relictendam, impositum proinde collectantem, in qua taxati illi de Nobilibus possessores ejusdem tenentæ, seu castri diruti nuncupati, repositi ad satis gravem summam, tertiam fere partem totius expensæ importantem, sub prætextu majoris adiacentia tenentæ prædictæ, pontis, & viæ resectis, unde istis utpote gravatis Congregationem Boni Regiminis adeuntibus; Pro eis scribens, dicebam, quod licet pro refectione pontium, & viarum tenentur omnes bona possidentes contribuere per res, & libram, habita proportione contiguitatis, ac majoris vel minoris commoditatis, ita ut oneris incommodum regulam à commodo desumat juxta dispositionem text. in l. 2. C. de immum. novini concedenda, ubi rectè Bart. cum quo cæteri pertranseunt collecti per Peregr. cons. 102. n. 7. l. 1. Rimin. jun. cons. 10. per tot. Kloch. de tribut. c. 9. n. 71. Cohel. ad Bull. bon. regim. c. 208. n. 50. cum seqq. ubi late agit, an & quando Ecclesiastici ad huiusmodi contributionem teneantur, & collectari possint, de quo in Barcinonen. hoc tit. disc. 58.

Attamen id procedit in bonis sitis in territorio ipsius Civitatis collectantis, quorum respectu intrat questio agitata per Peregr. Kloch. & alios ubi supra; num scilicet requiratur utraque visio per personam, & bonorum, vel sufficiat illa bonorum tantum; Et in qua, licet in stricta juris censura dubitari possit utramque requiri, de consuetudine tamen relata per Bart. etiam pro aliis oneribus sola bonorum subiectio spectatur, multo magis pro istis, quæ ipsorum bonorum commodum, & gratiam respicere videntur, ut sæpius hoc titulo.

Nemo tamen dicit Communitatem aliquam collectare posse bona extra ejus territorium existentia, in ejus æstimo non descripta, & per forenses non subditos possessa, cum in eis nullam habeat jurisdictionem vel facultatem;

nec ratione personarum, nec ratione personarum, atque hujus qualitatis erat ista tenentia, quæ per antiquissimam sententiam ab annis centum, ultra latam, declarata fuerat caltrum dirutum jurisdictionale constituens proprium territorium ab illo dictæ Civitatis separatum, ideoque collectis, & oneribus ejusdem Civitatis non subiectum, prout de facto ab ejus æstimo, seu catastro delata fuit, consequenter nullo jure ejus possessores non subditi urgeri poterant ad solutionem collectæ, seu taxæ impositæ ipsius Civitatis auctoritate, ex omnimodæ jurisdictionis defectu.

Quatenus vero eadem Communitas præterderet prædictæ tenentæ possessores ad huiusmodi impensam contribuere teneri ratione utilitatis exinde resultantis dicebam non inde posse propria auctoritate ad huiusmodi suæ præsentationis exercitium devenire, sed eam tanquam gerentem personam partis formalis, debere adire iudicem competentem rei conventi, atque ab eo cum actione de utili in rem verso ad utilitatis proportionem (quatenus de illa constaret) contributionem petere, non solum ab huiusmodi tenentæ possessoribus, sed etiam ab aliis castri, locis, & tenentis extra ejus territorium utilitatem, & commodum ex dicta pontis, & viæ refectione recipientibus, Quod tamen ratio vel unquam praxis docet, quoniam quilibet scilicet in suo territorio, absque eo, quod Civitates vel loca adiacentia de diverso territorio ad contributionem cogantur, cum istis sufficiat casibus vis retere, nam si quis nunc præbet uni, & non alteri Civitati necessitatem refectionis, in futuram idem casus præbet eandem necessitatem alteri, nisi ageretur de magno ponte super flumen, qui unicus esset in provincia, vel regione omnibus Civitatibus, & locis utilis, & commodus, cum tunc iniquum esset solam Civitatem, in qua situs est, ad ejus refectionem obligari, secus autem in iis in proprio territorio reapratis, atque in parvis ponticellis super torrentibus, & siveis pro quadam meliori viæ apertione constructi solitis.

Eoque magis injustam, & excessivam dicebam huiusmodi taxam quia non constabat de utilitate, per possessores omnino negata, dum aliunde quam per pontem, & viam reapratam, commodiore accessum, & recessum habebant, atque qualitas adjacentæ, in cuius ratione major taxæ summa fundata erat, dicebatur per possessores potius causa eorum damni, quia transierunt frequentia, non leve præjudicium eis inferebat.

Cessante autem utilitate, cessat contributionibus obligatio, ut ultra generalia, in terminis individualibus refectionis pontis, Cepoll. de serv. rusticis. præd. cap. 70. de Ponte n. 4. in fine, ubi loquendo de ponte deficiente per transitu distinguit, quod aut deserit ut omnibus de Civitate, & per omnes resecti debet, aut deserit ut tantum contrate, seu vicinæ, & illi solum contribuere tenentur, quia ejus debet esse onus, cuius est utilitas ad regulam text. in l. secundum naturam, sed concordia litem terminavit.

ROMANA TAXÆ VIARUM, PRO ANDREA ANGELO VALENTE, CUM CAPITULO S. PETRI DE URBE.

Casus disputatus coram diversis iudicibus, & variè resolutus ut infra.

De eadem materia contributionis, seu taxæ pro refectione viarum, ad quem huiusmodi onus pertinet, An ad dominos, & locatores prædiorum, vel ad conductores: Et quid accedente pacto, ut ad conductores spectare debet, quomodo illud intelligen- dum sit.

SUMMARIUM.

- 1 Adh series.
2 Onus aptandi vias, & pontes, seu contribuendi in taxis spectat ad locatorem, nisi agatur de conductore ad longum tempus.
3 Fallit accedente pacto, quod est strictè intelligendum.
4 Pacta à jure exorbitantia sunt strictè intelligenda, & non extendenda, ita ut sufficit, quod faciant unam operationem.
5 Conductor ad longum tempus, usufructuarius, & emptor tenentur ad istas expensas, & contributiones.
6 Pro tempore tamen eorum juris duratur, ita ut si refectionem pretium excessus.
7 Taxa pro refectione pontium, & viarum licet una vice exigantur, dicuntur in effectu solvi dictum pro usu. DIS-

CONDUXIT ad sex annos Valens, seu alter, pro quo item sibi iussit, à Capitulo Sancti Petri duo casalia, sub diversis legibus, & pæcis, illo præsertim ut conductor teneri deberet ad quæcumque publicarum viarum taxas, impositas, & imponendas, pro quibus conventæ pensionis defalcato nullatenus prætendi posset. Cùm autem casus defisset, de mense Aprilis seu Maii ultimi anni, in quo de sequenti mense Septembris locatio terminabat, impositam fuisse per publicos Ædiles quendam taxam pro viarum reaptatione faciendâ. Hinc orta est controversia, cuiam incumberet illius solutio, an locatori, vel potius conductori.

Pro parte Capituli locatoris dicebatur, casum esse planum, sub iuris inspectionibus non cadentem, stante pacto claro, pro quod quæcumque legis dispositio cessat dum in claris non intrat interpretationes, & argumenta, cum tunc expensæ per conductorem solvendæ, dicantur pars pretii seu pensionis, itaut in effectu solvi dicantur per locatorem, cui aliàs regulariter admittitur onus incumbere, per manus tamen, seu organum conductoris.

Pro isto autem scribens, non impugnabam huiusmodi generales propositiones de iure veras, dicebam tamen punctum esse in earum applicatione seu congrua intelligentia; Certa enim juris regula est, huiusmodi expensæ seu contributiones pro viarum publicarum refectionibus, spectare ad dominos, & locatores prædiorum, non autem ad conductores, quoties non agitur de locatione ad longum tempus, ut in terminis individualibus est text. in l. *Ædiles ff. de via publica*, ubi Bart. & Salicet. in *summa, C. de pignori. Affidit. in c. 1. que sint regalia*, verbo *via publica* Rolan. *conf. 83. n. 2. & 3. lib. 4.* Et generaliter in quocumque; expensæ refectionis seu reparationis sunt text. in l. *ex conducto, l. Dominus horreorum. §. 1. l. Colonus. ff. locati cum concordant. per Rolan. d. conf. 83. n. 1. Caroc. de locat. tit. de expensu num. 52. Graf. de expens. c. 11. Rot. in Romana domorum 2. Martii 1663. coram Verospio, & habetur pluries in sua materia sub tit. de locat.*

Et bene verum, quod ad huiusmodi regula receditur ex pacto, attamen illud utpote juris correctivum seu ab ejus dispositione exorbitans strictè intelligendum est pro solo tempore durantis locationis, & sic pro ea rata, pro quo conductor refectionis commodum percipit, & in qua parte pactum rectè facit suam operationem à juris dispositione exorbitantem, nam etiam pro hoc tempore onus aliàs efficit locatoris.

Non sunt enim multiplicandæ juris correctiones, ac patet exorbitantes operationes, sed sufficit quod in aliquo pacto operativum sit, itaut superfluum vel inane non remaneat, ideòque in eo quod minus est intelligendum venit iuxta subiectam materiam, ut latè Surd. qui de more alios cumulat *conf. 34. n. 49.* bene in his terminis locationis, & conductionis ad effectum tamen restaurari Coccin. *dec. 22. n. 4.* & sapè in sua materia sub tit. de locato, & hoc eod. tit. ad materiam Vestigialium.

Atque hunc esse germanum huius pacti sensum, ut scilicet intelligerentur de taxis, & contributionibus impositis, & imponendis pro ea rata temporis, quam usus seu commodum ipsius conductoris importabit. Probati de iure dicebam cum terminis conductoris ad longum tempus, cum quibus etiam proceditur in usufructuario, emphyteuta, & similibus, qui de iure tenentur ad huiusmodi impensas, ut per Caroc. *loc. cit. Roland. d. conf. 83. l. 4. Menoch. de arbit. casu 215. Garz. de expens. c. 11. Castil. de usuf. c. 56.* & alios, itaut in conductore ad breve tempus pactum inducere videatur id, quod lex in eo longi temporis induxit; Et nihilominus si conductor ad longum tempus, vel emphyteuta, & similes, huiusmodi refectionum impensas faciant notabili tempore duraturas, itaut earum effectus futuram utilitatem locatoris, vel proprietarii magis, quam ipsius facientis respiciat, sibi veniunt refectionis, & detraha solum rata suæ fructuationis ut per Garz. & Castil.

loc. cit. qui concordantes cumulant; Iniquum enim, & contra æquitatis ac iustitiæ rationem videtur, ut ea impensa, quæ non est ipsius conductoris libito, vel præsentaneus usus necessitate, sed ex superioris equidistantiâ est pro futura utilitate seu commoditate, quam non conductor, sed ipse locator percipiturus est, debeat ita indefinitè per conductorem ferri ex sola literali, & iudiciali intelligentia pacti, quod à iuris dispositione, ac naturalis ratione congruam intelligentiam recipere debet.

Potissimè quia, licet huiusmodi taxæ per Superiores initio destinati seu facienda publici oneris imponantur, in una se pluribus vicibus, gratia majoris commoditatis exigendæ nihilominus in effectu est quædam anticipata solutio seu destinatio eius, quod in annos, menses vel dies minutatim solvendum est, tanquam pretium usus seu commoditatis, quæ ex viæ vel potius refectione in futuro percipiatur. Et hæc cum sensu etiam veritatis in iuris terminis rectè procedere insinuabam; Variè autem de super iudicatum fuit, quia iudex particularis huius Basilicæ in prima instantia iudicavit pro Capitulo, alter autem appellationes iudicavit pro Valente cui Ego credebam inspecta etiam veritate iustitiam assistere.

REATINA VIARUM PRO COMMUNITATE NURSIAE, CUM PROCURATORE FISCALI ÆDILIIUM, SEU MAGISTRORUM VIARUM URBIS.

Casus decisus per Cameram pro Communitate.

De Jurisdictione Magistrorum ac Præsidii Viarum circa contributiones pro refectionibus viarum, quantum se extendat: Et quomodo Communitates, & populi teneantur ad huiusmodi contributiones, & collectas pro viis publicis refectionibus.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 De potestate Ædilitum Curulium tempore Imperii Romani.
- 3 Post dissolutum Imperium, qui habeant viarum curam.
- 4 Quarum viarum curam habeat Princeps.
- 5 De obligatione Principis circa refectionem viarum.
- 6 De introductione officii Magistrorum viarum in Vrbe.
- 7 De Congregatione viarum, & quod extra districtum iurisdictionis Magistrorum viarum non extenditur.
- 8 Viarum resectio fit per Communitates, per collectam cum subsidiis, & quid cum non subsidiis.
- 9 De jurisdictione Præsidii viarum.
- 10 Particulares solvendo pro via, non possunt præiudicare Communitati.
- 11 Datur distinctio collectarum, quæ solvantur professione viarum, & quæ fit univocis, quæ verò particularis.
- 12 Illi qui sentiunt utilitatem, debent solum collectari.

D I S C. CXLII.

REAPTATA via militari seu consulari, ingressum ac resectivè egressum habente per Portam Piam, Ædiles Curules, vulgò *Magistri viarum* nuncupati, unà cum Præside, in repartitione collectæ pro huiusmodi expensâ indige, inhaerentes quibusdam antiquis taxis, condemnarunt Communitatem Nursiæ ad solvendum scilicet 1200. sed interposita appellatione ad Cameram coram Castaldo, & proposito dubio, An, & ad quid dicta Communitas pro dicta contributione teneretur, sub die 4. Februarii 1667. prodiit resolutio indefinitè negativa demum occasione novæ audientie confirmata 26. Martii sequentis.

In istis autem disputationibus, scribens pro Communitate, duo deducebam fundamenta, unum ordinis seu nullitatis circa defectum potestatis seu jurisdictionis dicorum Ædilitum, alterum verò iustitiæ seu meritorum negotii principalis.

Quatenus igitur pertinet ad primum, dicebam, Ædiles Curules seu viarum Curatores, Romani Imperii temporibus, omnium viarum verè publicarum, quæ aliàs consulares, seu militares dicuntur, curam habere per totum Imperium ad text. in *leg. Ædiles Curules secunda, ff. de via publica cum concord. per Petr. Greg. Tholof. synagm. jur. lib. 2. c. 13. Borell. de præstantia Regis Catholici c. 7. n. 10. & seq. Rovit. conf. 58. n. 5. lib. 1.*

Cùm dissolutione autem Imperii, dictum officium abijt in defectum, atque præsertim in Italia, singulæ quæque Civitates, Oppida vel loca Communitatem constituentia, curare ceperunt eas vias, quæ quoad se sunt publicæ, comparativè autem ad dictas consulares, seu militares, privatam potius nomen in iure habent, iuxta distinctionem, quæ ex text. in l. 2. §. *via publica, ff. ne quid in loco publico habeatur in Sabina, transiit hoc eod. tit. dist. 136.* Illas autem vias, quæ ut supra tanquam magis publicæ, consulares vel militares, seu basilicæ, vulgò *magistræ*,

seu *stræ*, seu *stratæ Romana* dicuntur, utpote de regalibus, seu Supremi Principis cura, & particulari protectione existentes, ipse respectivè Princeps curare consuevit, vel cum Reipublica redditibus, vel cum aliquo uniformi subdito rum collecta omnes tangente, ut ita distingui advertebatur per Borell. *d. cap. 7. n. referens praxim Regni Neapolitani, de qua etiam, occasione officii magistri portuarii Rovit. d. con. 58. & super pragm. 6. ne quid. in loco publico.*

Et de Principis obligatione, nedum hæc vias regales refectionibus, sed etiam protegendis, & custodiendis ab incurisionibus latronum, aliisque molestis, commercii libertatem impediendis, Zafius *conf. 14. late Gaill. lib. 2. observ. 64. Ripoll. de regul. c. 40.* Ex qua peculiari protectione oritur questio, an de delictis, quæ in huiusmodi viis committuntur privatè ad Barones vel inferiores Magistratus, cognoscant Princeps vel major magistratus ad id deputatus, de quo aliqua apud Ripoll. *ubi sup.*

Officium autem prædictum, in ipsa etiam Urbe, situm, & in cæteris partibus, in defectu eadem abiturum *Maximus V. de anno 1425.* restituit in eadem Urbe, & districtu per ejus constitutionem 9. confirmatam, & ampliatam, per Sixtum IV. Innocent. VIII. Leonem X. & Greg. XIII. sed in omnibus pro sola Urbe, & districtu, ut habetur apud Bardum ad interpretationem dictæ constitutionis seu in *tract. de offic. magistrorum viarum, & ex eo Coheill. ad bullam boni regis c. 28. n. 81.* Qui districtus aliàs 100. miliarium, deinde in solis locis, in quibus solvebantur sal & focaticum, demum verò sub Greg. XIII. definit ad 40. miliaria circa quæ protrahitur, ex distinctè in hac materia districtus observatis in *Rom. gabellæ eorumque hoc eodem titulo discurs. 72.*

Hinc proinde, cum hæc provisio solum Urbem, & districtum caperet, Sixtus V. ut impleter partes Principis pro univèro Principatu, inter 15. Congregationes per eum erectas per constitutionem 74. istam 13. loco statuit, viarum, pontium, & aquarum, & inde inferrebam, quod cum istud Oppidum ejusque comitatus sint abique dubio extra districtum, nullam proinde habebant jurisdictionem dicti Magistri viarum, intra dictos limites eorum potestatem restrictam habentes; Ubi enim scribens, agendo de intelligentia text. in l. 1. C. de immunit. nemini concedenda lib. 10. (ubi est sedes materiæ) firmant, per æs, & libram, seu pro modo iugerum huiusmodi taxas seu contributiones faciendas esse, omnes pro absoluto supponunt, taxam fieri per collectantem intra suam jurisdictionem, & quantum ejus territorium extenditur, remanente solum controversia circa forenses, an dici valeant subditi ratione bonorum, que in territorio possident, seu circa incolas, qui sint exempti ab eo magistratu, ut sunt Ecclesiastici, ut liquet ex Bart. in *eod. l. 2. ubi quod resectio via fit per collectam Communitatis, ac sequitur Cepol. de servis. vltic. præd. c. 3. de servis. via nu. 50. Rimin. sen. conf. 31.* (quod in materia reputatur magistratuale,) Rim. jun. *conf. 10. n. 7. Sola ad confit. Sabaudie de reprob. viarum glo. vltic. n. 12. Peregr. conf. 102. nu. 7. lib. 1. Kloch. de contrib. c. 9. n. 71. Cohell. ad Bullam boni Regis. c. 8. n. 50. & seq. & habetur in altera Reatina taxæ hoc eod. tit. dist. 139.* Ubi quod in casu quo ex utroque in rem verso seu aliàs; Communitati facientis expensam refectionis, competere actio contra non subditum ad contributionem, adire debet iudicem competentem, non autem exigere maner via ab eo qui non est subditus.

Quamvis autem præmissa, respectu Magistrorum viarum de iure subsisterent, attamen in nulla consideratione pro Camera habita fuerunt, motivumque neglectum, propter mixturam Præsidii viarum, qui est unus ex ejusdem Camere Clericis, quem Tribunal præsuppositum pro certo in hac materia habere jurisdictionem per univèrum Statum, meritoque Ædiles ad hæc procedunt cum interventu etiam Præsidii, ad effectum scilicet tollendi hæc difficultates, dum aliàs cum dicta limitata potestate intra districtum, resectio viarum non est practicabilis, atque ita servatur, atque in hac parte acquievè observantia, ac etiam rationi, cui illa innixa est.

Quare tota disputatio restringebatur ad alterum fundamentum iustitiæ, circa quam, scribentes pro Ædilibus, ad subsistentiam collectam, satis insistebat in observantia, quam deducebat ex pluribus consilium collectarum solutionibus factis ab ista Communitate, ac etiam illis, *Asculi, Firmi,* & aliis, cum quibus eadem habebatur controversia, sub diversis istarum defensoribus; Verum ultra ea, quæ consistebant in facto circa probationem observantia, quam cause patronus negabat, quia si quæ aderat coacta solutio, ista facta erant per aliquos particulares, qui non possunt publico præjudicare ex deductis in his terminis per Cavaler *dec. 631.* Vel etiam per aliquos officiales, neque obstat, quoties id gestum est absque consensu totius Communitatis, & populi ut requiritur ad inducendam consuetudinem præscriptam, & in futurum obligatoriam.

Dicebam advertendum esse ad diversas refectionum, seu collectarum respectivè species, Una enim est resectio, ac successivè collecta, quæ respicit omnes subditos Principatus indefinitè, per omnes populos, & communitates pariformiter pro numero personarum vel bonorum solvenda, & hæc est illa resectio, quæ fieri consuevit singulo quoque anno Jubilæi. Et tunc admittentur istam communitatem ad eam teneri, eodem tamen modo, quo reliqua omnia Oppida, Civitates, & loca Statu Ecclesiastici, iuxta illam speciem collectæ, quoniam exigi in Regno ad rationem tot gravorum pro foculari habetur apud Borell. *de præstant. Reg. Catholici d. cap. 20.*

Alterâ verò est resectio, quæ iuxta temporum necessitatem fit sumptibus illarum communitatum, & populorum, qui mercimonii causa, cum animalibus onus frequenter, & quotidianum habent commercium cum Urbe, gratiam ad eam inducentes, ut sunt, Perusini, Asculani, Nursini, Firmani, & similes populi industrii, discreti à quampluribus populis non industriis, unde propter ea ex utili actione de in rem verso isti tantum collectantur, & contribunt, reliqui autem non, qualis erat collecta seu contributio cadens sub ista controversia.

Ad istam verò injustè hic populus cogebatur, quoniam in facto docebatur, vecturales, alioque dicta occasione continuum commercium cum Urbe habentes, non uti hac via, sed altera ingrediente per portam Flaminiam, in cuius viæ refectione ista Communitas abique controversia, tanquam pro sua via contribuere solet, ideòque gravanda non erat ad collectam pro ea via, cujus distum usum peculiarem non habebat, ob cessantem causam utilitatis, quæ est fundamentum contributionis, ut per Cepoll. *de servis. urb. præd. c. 70. de Ponte n. 4.* ubi agendo de contributione pro refectione pontis dicit, quod si omnes utuntur, omnes debent contribuere, sed fit tantum illi de qua contrata, illorum tantum debet esse contributio ex regula text. in l. *secundum naturam, & cap. qui sentit, & c.* Unde propter ea habemus, quod habentes prædia adiacentia sterilia, seu talia quod nullam ex refectione via vel pontis sentiant utilitatem, non debent sentire incommodum contributionis ex deductis dicta Reatina taxæ, & in *Raven. collect. hoc eod. tit. dist. 59. & 139.* Non solum enim dicti vecturales, seu alii trañcantes Nursini, non utebantur hac via utpote utentes altera ut supra, sed neque volentes poterant, quoniam inter cætera gratiæ bannimenta, est illud, ut bona gratiam respicientia non possint absque licentia extrahi à Statu Ecclesiastico, & tamen, ut à dicto loco ad Urbem accederetur per hanc viam, supponebatur in facto, id non posse prædicari, nisi trañcando per aliquas partes Aprutii Regni Neapolitani, Unde propter ea cum iustitiæ fundamento ita iudicatum fuit.

ROMANA PLATEÆ ROTUNDÆ, PRO SOCIETATE SANCTISSIMI CRUCIFIXI ET CONSORTIBUS, CUM CAPITULO ROTUNDÆ.

Casus disputatus in signatura gratiæ, & resolutus ut infra.

De iure privato competente in aliqua platea quid importet, Et an per illum impedi possint privati domorum, & apothecarum domini vendere bona in ipsis domibus earumque stillicidio seu area in ipsam plateam respondente.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 Concessio Principis de loco publico semper intelligitur sine tertii præiudicio.
- 3 Jus privativum, seu dardanaria est species gabellæ, & oneris odiosi.
- 4 Ex concessione locali inferri non potest ad jus reale.
- 5 Stillidium seu spatium ad quod se protendit tectum dicitur juris privati.

ROMANA PLATEÆ ROTUNDÆ, PRO SOCIETATE SANCTISSIMI CRUCIFIXI ET CONSORTIBUS, CUM CAPITULO ROTUNDÆ.

Casus disputatus in signatura gratiæ, & resolutus ut infra.

De iure privato competente in aliqua platea quid importet, Et an per illum impedi possint privati domorum, & apothecarum domini vendere bona in ipsis domibus earumque stillicidio seu area in ipsam plateam respondente.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 Concessio Principis de loco publico semper intelligitur sine tertii præiudicio.
- 3 Jus privativum, seu dardanaria est species gabellæ, & oneris odiosi.
- 4 Ex concessione locali inferri non potest ad jus reale.
- 5 Stillidium seu spatium ad quod se protendit tectum dicitur juris privati.

6 Datur intellectus conciliatorius, & quid sub stillicidio facere non liceat.

DISC. CXLII.

1 CONCESSIT SIXTUS V. Capitulo, & Canonicis Ecclesie vulgo Rotunda nuncupata, quae antiquitus erat celeberrimum Templum Pambeon totam plateam, seu aream ante dictam Ecclesiam, ita ut in ea nemini concederetur vendere, carnes, pisces, fructus, olera, & alia, tam victualia, quam alterius generis, nisi quibus concederet ipsum Capitulum, quod proinde magnum consequitur emolumentum ex locatione apothecarum, vel situum in hunc effectum in ipsa platea existentium. Quia vero prima dictae concessionis litterae nimis amplam verborum praegnantiam continebant, ita ut posset dubitari, an huiusmodi concessio importaret jus prohibendum dominis domorum, & apothecarum adiacentium, ne in illis dicta bona vendere possent, idcirco idem Sixtus per litteras declaravit, suae intentionis fuisse, concedendi plateam, & loca publica ad Cameram spectantia, non autem tollere jus privatorum, eiusque praerogative, praesertim circa ea, quae de iure competant; Verum cum hac declaratione non obstante, tractum temporis in dies, inter dictum capitulum eiusque conductores ex altera, continue adessent disensiones, & controversiae, Hinc propterea Urbanus Octavus, ad illas remouendas, à dicta platea seu iure capituli excepit tres areae palmos, domibus seu apothecis adiacentibus, ita implicitè in hoc spatio, domorum praefatarum stillicidium declarandum, ita ut iuris privati diceretur, adiecta tamen deinde generali prohibitione, ne carnes, fructus, olera, & pisces vendi deberent, aliàs quam per eos quibus capitulum concederet. Demum vero Alexander VII. ad Urbem, eisdemque Ecclesiae majorem ornatum, per suas litteras prohibuit, ne in ea plateae parte, quae cum Ecclesia iungitur, usque ad viam intermediam, quicquam victualium venderetur, neque apotheca, vel casalis lignae vulgo nuncupatae barachae venderentur, sed totum id fieri deberet in parte inferiori, ita tamen quod ex huiusmodi innovatione, nullum fieret praerogativa dominis domorum, & alii.

Itarum litterarum ac subiequae innovationis occasione, novae exortae sunt controversiae, praetendentes Capitulo, dominos domorum, & apothecarum adiacentium, absque dubio ex praerogativa observantia non prohibitos vendere carnes, fructus, olera, & alia bona in ipsis domibus, vel apothecis, id facere non posse ante illas in dictis tribus palmis per litteras Urbani à platea exceptuatis, quasi quod dicta declaratio impedit capitulum, ne in ea parte, tanquam in platea facultatem alii concedere valeat vendendi bona, & alia faciendi quae domorum, & apothecarum dominos, & incolae facienda sunt, non autem quod illis licitum esset ibi res venales exponere, ac vendere; Atque V. Gerens Vicarii Urbis, tanquam executor per dictas ultimas litteras Alexandri deputatus, sub colore eas exequendi, ita per sententiam declaravit, unde societas Sanctissimi Crucifixi, & confortes domos habentes, ita notabiliter praerogativa, recursum habuerunt ad signaturam gratiae, potius pro obtinenda dictarum ultimarum Alexandri litterarum, ac aliarum Urbani declaratione, quam pro appellatione, quae aliàs, etiam sine recursum ad plenam Signaturam, absque dubio admissa fuisset, stante manifesto gravamine, dum ita erat, non exequi, sed destrueret ac retrouere dictas ultimas litteras, expressam praerogativam continens iuris privatorum, quibus Papae intentio fuit non praerogivandi, ut expressè in eis declaratur.

Atque sine tali declaratione, de iure intelligitur in quocunque Principi ad text. in l. 2. §. si quis à Principe, & §. meriti ff. de re iud. in l. 2. §. si quis à Principe, & §. meriti ff. de re iud. in l. 2. §. si quis à Principe, praesertim vero in Papa ob eius protestationem contenta in regula de iure tertii questio non tollendo.

Assumpta igitur disputatione super interpretatione dictae prohibitionis contentae in litteris Urbani, dicebam scribens pro privatis domorum dominis, etiam cum sensu veritatis, tam Sixti, quam Urbani intentionem nunquam fuisse concedendi capitulo jus privativum vendendi in ea parte Civitatis, carnes, pisces, fructus, olera, & alia huiusmodi, hanc enim esset species dardanariae, seu monopolii, publico commercio, & gratiae populi nimis praerogivialis, per Principem non solite concedi, cum sit species vendigalis, & gabelleae, ex deductis per Galeot. respons. fiscal. 10. n. 31. cum sequ. & hoc eod. tit. saepius praesertim in

Romana locationis venae ferri ad materiam mineralium disc. 117. sed solum concessionem fuisse de usu ipsius plateae, in qua utpote juris publici, vel quilibet pro libito bona vendere, vel quilibet prohiberi posset, idcirco fuit concessio localis, id est quod ille usus, qui aliàs erat publicus, & cuiuslibet praerogivantis illos situs pro huiusmodi bonis vendendis, esset in futurum iuris privati, unde propterea, facultas affirmativa vendendi in loco, extendi non poterat ad jus negativum, seu prohibendum, ne extra eum locum, & sub proprio stillicidio bona ab aliis venderentur, cum id tamquam non comprehensum sub concessione, remanere diceatur sub dispositione iuris, dum concessio non percutiebat bona, sed locum, & sic non erat realis, sed localis.

Merito autem dicebam, dictam spatium palmarum exceptionem factam esse, cum hoc spatium iuridicè non dicitur de platea, neque juris publici, sed potius juris privati, tanquam stillicidium, quod dicitur pars ipsius domus, & consequenter juris privati, ut pro absoluto supponitur apud Cepol. de servit. urb. praed. c. ar. de stillicidio seu testis, & in iuribus ibi allegatis, dum dicitur, quod cessante statuto vel consuetudine, non possit porrigi testum seu stillicidium supra solum publicum, quia esset illud de libero faceret servum; Et merito, quia testum dicitur pars domus, ac de dominio eius, cuius est ipsa domus, unde quod est sub testum dicitur, dicitur esse de dominio privato; Atque ita servat praxis totius Orbis, praesertim verò inconcussa Urbis, quod in parte exteriori domorum, quantum se protendit earum testum dicitur iuris privati, atque ipsorum privatorum ius est locum illam domorum partem exteriorem, ad victualia, aliaque bona, vendenda, unde dictae litterae Urbani, nil exorbitans à iure, vel à consuetudine continebant, sed solum, ad controversias dirimendas, & stante uniformem mensuram testorum seu stillicidiorum, ne domorum domini alterius, in praerogivum plateae, se protenderent.

Verum quia post huiusmodi determinationem, in eisdem litteris subsuebatur dicta nimis ampla prohibitio, quae iuxta sensum Capituli, esset contradictoria, & contineret cum praecedentem dispositis repugnantiam, seu substantiaem correctionem, quod non est admittendum, & Et contra iuxta sensum, huius partis, contineret manifestum vitium ineptiae, & superfluitatis, pariter non dandum; Idcirco dicebam, verum, ac germanum sensum esse (ab observantia quae est optima interpretis comprobatur) ut dicta prohibitio, etiam respectu dicti situs privati sub stillicidio, intelligenda veniret circa usus ab ipsis domibus, vel apothecis extraneos, non autem circa eosdem; Utpote in apotheca exerceatur aromataria, non erit prohibendum iniquitatis ante illam in dicto spatio exponere venale mercem eisdem apothecae, illaque vendere, sed permittebuntur non erit ibi vendere carnes, pisces, vel olera, quia id extraneum est à sae domus usu, ac praerogivum continet domini plateae, cuius utilitas in hoc usu principaliter consistit; Sed si in apotheca exerceatur ars venditionis carniarum, oleorum, fructuum, & similibus, prohibendum non erit apothecae dominus, vel conductor, in dicto spatio eadem bona ad suum exercitium spectantia exponere venalia, & vendere, cum aliàs penè inutilis usus remaneret, atque esset prohibitum, ne domorum domini in eis pro libito, artes, & mercimonia exercere possent; Atque aliàs potius esset concessio dardanariae, seu monopolii circa venditionem bonorum, quae localis concessio plateae, contra verum similem Papae concedentis intentionem, ita etiam observantia comprobante, & iuxta praemissa declaratum fuit per Sanctissimum in signatura gratiae.

TIBURTINA HOSPITII PRODUCE BRACCHIANI, CUM COMMUNITATE VICOVARI.

Responsum pro veritate.

An Communitas prohibere possit Domino loci seu Baroni novum Hospitium, ex eo quod ipsa solum de praerogivo illud habuerit; Et de differentia inter subditos ipsius Communitatis, & ipsum Dominum.

SUMMARIUM.

- 1 FABI series.
2 De naturali facultate consruendi in suo, & exclusivone juris prohibendi.
3 Jus prohibendi est de Regalibus, & non obtinetur nisi ex privilegio vel praescriptione.

- 4 In his iuribus non datur praescriptio nisi procedente prohibitione.
5 De differentia in hac materia inter subditos prohibentis, & alios.
6 Villitas publica satis insuffit ad jus prohibendi.
7 Inverisimilitudo attenditur in hac materia.

DISC. CXLIII.

1 CUM in castro, seu Oppido Vicovarii, ab antiquo non nisi unum hospitium adesse consueverit, tam pro usu exteriorum, & transeuntium, quam etiam civium, & incolarum; Dux autem Bracchiani eiusdem loci dominus in quodam ejus aedificio aliàs fortè inutili, ac etiam ad vicium fructuum, & bonorum meliorem estationem, alterum hospitium construxisset, se opposuit dictae Communitatis, praetendens in ejus praerogivum id fieri non posse, si bique ex antiqua consuetudine competere jus prohibendi, unde propterea ex parte dicti Ducis desuper pro veritate consultus.

Respondi quod in hoc statu, & donec ex parte dictae Communitatis fieret formalis probatio ad huius juris privativae praescriptionem necessaria, & quam ex facti circumstantiis reputabam moraliter impossibilem, improbabilis erat ejus oppositio, cui esset certa, & notoria juris regula deducta ex vulgari textu in L. titius. C. de servit. & aqua, ut quilibet in suo, concessio positiva aemulatione excludenda pro quantumque; utilitate, sibi bene visum opus construere possit, non obstante praerogivo, quod exinde aliis consimile opus seu aedificium habentibus resuleret, quoniam principaliter attenditur utilitas facientis in suo, non autem alterius damnum accessorium, & consecutum, ut in his specialibus terminis juris prohibendi constructionem vel usum molendinorum, furnorum, macellorum, & similibus aedificiorum, post antiquiores ab eis collectos habetur apud Nat. conf. 106. & seqq. Gratian. disc. 564. n. 44. & seqq. Cypic. Latr. conf. 110. n. 6. cum seqq. & per tot. Surd. conf. 127. Capobian. de Baron. prag. 14. tom. 1. Afflic. dec. 388. n. 1. & seqq. ubi Vrsil. Cypic. dec. 209. n. 24. cum seqq. Thesaur. in celeb. dec. 16. n. 3. & seqq. Rota nostra dec. 70. part. 2. divers. 616. p. 3. recent. & apud Burat. dec. 38. quae est in fortioribus terminis Domini loci, in cuius praerogivum Communitas vel alii subditi opus construiere vellent, Et in proposito molendinorum habetur in Cornetana, & in Farsen. hoc eod. tit. disc. proxime seq. ubi etiam de iure prohibendi necum ipsam constructionem, sed etiam accessum cum consequitivo iure cogendi accessum ad proprium.

Neque praemissis obstat dixi longam observantiam retroacti temporis, quoniam cum hoc jus prohibendi dicatur de Regalibus, atque ob expressam juris resistantiam non competens recognoscitur Superiorem, nisi vel ex privilegio Principis, vel ex legitima praescriptione ut habetur in dictis Cornetanae molendini, & in Farsen. molendini privilegium verò non adesset, idè ut praescriptio suffragaretur, dum agebatur de iure incorporali, & facultativo, qualis qualis illa requireretur, & sufficeret, dari non potest nisi concurrentibus prohibitione, & subiequae acquiescentia pro tempore congruum, quae sunt loco possessionis ad praescriptionem omnino necessariae, ut apud omnes allegatas cum aliis in dicta Farsen. unde propterea negligi asserere in spectionem super qualitate praescriptionis ad id necessariae, an scilicet esse deberet immemorabilis, ut una est opinio, vel sufficeret tricenaria seu quadragenaria iuxta alteram, quoniam qualis qualis opinio teneretur, effectus erit idem, dum ex cessante dicto necessario requisito, cessare dicebatur usus initium, sive ingressus, sine quo inanis labor est disputae de progressu.

Clarius verò praemissa locum obtinere dicebam, quoniam contentio non erat cum Domino loci adversus vassallos, & subditos, in quibus terminis frequentius huiusmodi controversiae haberi solent, sive inter Communitatem, & particulares cives, & incolas, eidem Communitati etiam subditos, ut patet ex supra allegatis, & alii apud eos, sed agebatur de casu consuetudo Communitatis subditi volentis prohibere propter Dominum.

Magna verò differentia est inter unum casum, & alterum, ubi enim hoc jus prohibendi praerogivum per communitatem adversus ipsi subditos cives, & incolas, urgente non videtur tanta juris resistantia, ex quadam implicita conventionem de facili subintelligenda eorumdem civium & incolarum, ita se privandi eo iure aliàs ex naturali facultate competenti ob propriam utilitatem, ut ita scilicet

ex emolumentis ex huiusmodi iure privativo obvenientibus, communitas supportare possit illa publica onera, pro quibus aliàs ipsi cives, & incolae cum majori incommodo collectandi essent eo modo, quo ex eadem ratione solent inter cives, & incolae se privare iure seu facultate paciscendi in proprio territorio vel aliqua eius parte iuxta casum, de quo apud Franch. dec. 197. & Mastrill. dec. 49. & habetur frequenter hoc tit. ad materiam piscuorum, unde propterea intrare videtur limitatio, de qua apud Thef. d. dec. 116. n. 13. vers. sexta sequitur exceptio, quando scilicet utilitas redundaret ad publicam utilitatem, quae ratio congruere non potest loci Domino Communitati non subdito, & ad ejus onera non obligato, quam differentiam in specie ponderant Capobl. d. prag. 14. n. 22. & seqq. & Cypic. Latr. dicta cons. 110. n. 22. cum seqq.

Satis etiam me movebat loci qualitas, quia congruum, & sufficiens videbatur etiam unum solum hospitium, unde propterea ob modicam utilitatem exinde resulantem in verisimilibus non remanet negligentia, vel Domini, vel aliorum particularium circa huiusmodi operum, seu aedificiorum constructionem, & usum, cum hanc innovationem potius induxerit modernis temporibus qualis quae difficultatem aliàs estandi proprios fructus, & victualia, & sic obstat non videatur illud adminiculum, quod alias vehemens reputari solet resulantem ab inverisimilitudine huiusmodi neglecti operis magna, seu notabilis utilitatis, & emolumentis, nisi revera jus privativum oblatisset, qua circumstantia concurrente, aliquam habuissent difficultatem.

ANNOT. Ad Disc. CXLIII. cum duobus seq.

Super concernentibus istam materiam juris privativae habendi in loco furnos, & molendina, vel hospitia, ultra insinuata l. r. de feud. disc. 3. & in aliis, ut supra disc. 61. agitur etiam infra in Fanen. Molendini disc. 167.

CORNETANA MOLENDINI PRO COMMUNITATE CORNETI CUM FANIS.

Casus decisus per Camera pro Fanis.

An Communitates Civitatum, & locorum subditorum condere possint statuta prohibentia accessum ad aliena molendina, seu alienos furnos, & successivè cogendi ad accessum ad propria. Et quando data etiam potestatem ita statuendi cum civibus tanquam propriis subditis, huiusmodi statuta, vel edicta corruant ex eo, quod domini furnorum, vel molendinorum à statuente jurisdictione exempti sint; Et an ubi hoc jus competat, possint exinde prohiberi novae molendinorum, vel furnorum constructiones remissivè,

SUMMARIUM.

- 1 FABI series.
2 Resolutio cause.
3 Jus prohibendi est de Regalibus, idcirco non competit Baronicibus, & Civitatibus recognoscitur Superiorem.
4 Civitates subdite non possunt condere statuta contra jus.
5 De auctoritatibus super defectu facultatis prohibendi accessum ad aliena molendina, & cogendi accessum ad propria.
6 Etiam ubi dicta facultas competit non capit molendina extra territorium, & n. 16.
7 De differentia inter subditos, & non subditos habentis hoc jus prohibendi, & cogendi.
8 De probatione immemorabilis, & ejusque effectibus.
9 Non datur, neque suffragatur, ubi constat de iurito infesto.
10 De controversia super dicto iure prohibendi, vel cogendi inter Dominum loci, ac cives, & incolas.
11 De alia controversia inter ipsos cives, eorumque Communitatem, ac particulares habentes furnos, & molendina.
12 De prohibitionem constituendi novorum furnos, vel nova molendina remissivè.
13 De casu praeciso controversiae, & qualis ille sit.
14 Quod quilibet possit sibi hanc servitutem imponere, & non curetur tertii praerogivum accessorium.
15 Declaratur, ut non praerogivum aliis, in quibus ratio servitutis non urgeat.

- 26 Declaratur conclusio, de qua n. 6.
- 27 Jus prohibendi, seu privativum importat quandam speciem vidualis.
- 28 Habens molendinum privativè, prohibet introductionem panis, & farinae.
- 29 Quando subditi possunt prohiberi, ne accedant ad molendina aliorum.

D I S C. CXLIV.

Cum Civitas Cornetana aliqua molendina possideret, ad forum majorem fructum comparandum, pro publicis oneribus supportandis, de anno 1571. in publica civium advantia, seu parlamento statutum condidit prohibitivum civibus, & incolis, ne ad alia, quam ipsius Civitatis molendina sub certa poena accedere possent, atque ita per aliquod notabile tempus servatum fuit; Cum autem Fani acquisissent à Camera quoddam molendinum existens in adjacenti territorio Centum cellarum, seu Civitatis vetulae, aliàs jus Greg. XIII. constructum pro usu turremium Pontificiarum, atque ad illud ad meliorem formam redactum, nonnulli cives, & incolae Cornetani artem agrariam aliàsque industrias ibi proximè exercentes, pro majori commoditate accederent, prætereque cepit Communitas id prohibere, atque poenam statutariam à contraventibus exigere; Unde propterea introducta de super causa in Camera, quamvis datum esset dubium in possessore retinenda, quia tamen illo proposito nulla capta fuit resolutio, cum rescripto, ut videretur de bono iure; Hinc super isto assumpta disputatio prodit resolutio contra communitatem, super non obstantia scilicet dicti status, ac libertate civium, & incolarum, ac aliorum accidentaliter in ea Civitate, vel Territorio existentium accedendi ad quaecumque placita molendina, dictaque resolutio occasione novè audientia confirmata fuit, unde propterea communitas acquievit.

Qualia fuerint resolutionis præcisa fundamenta, non est omnino certum, cum hoc Tribunal non habeat stylium Rotæ assignandi cum decisionibus iudicati rationes; Quantum tamen desumi potuit, processum est cum infrascriptis propositionibus generalibus deductis per scribentes in contrarium.

Primo scilicet, quod civitates subditæ non habeant Regalia, inter quæ numeratæ sunt prohibendi, quod etiam Baronibus, & Domicellis habentibus merum, & mixtum Imperium, & gladii potestatem, & sic quod magis, cessante Principis privilegio, vel legitima præscriptione, tanquam de Principi reservatis non conceditur, multo minus communitatibus ex collectis per Capobl. de Baron. tom. 1. prag. 14. Novar. de gravam. vassal. p. 1. grav. 58. cum seqq. atque de grav. 58. n. 3. agit etiam de communitatibus, & supponit absolutum apud proximè infra allegatos ex ratione tollendi jus tertii, & non banderatis sub tit. de feud. in Pilsauren. molendinarum disc. 3.

Secundò ex altera conclusione pariter generali, quod civitates inferioribus, & subditis non competit facultas condendi statuta contra jus, multo minus in Statu Ecclesiastico ob Constitutionem Ægidianam id expressè prohibentem, ut per Rot. dec. 438. par. 4. rec. tom. 2. apud Burat. dec. 6. & 229. utrobique Add. Greg. & Add. dec. 267.

Et tertio in specie juris prohibendi accessum ad aliena molendina, & alienos furnos, & successivè juris cogendi accessum ad propria, deducere successus auctoritates Baldi conf. 409. f. 5. Anchar. conf. 2. cum plurib. seqq. & conf. 155. & 298. Natta conf. 106. & 107. Surd. conf. 127. Capobl. de Baron. disc. prag. 14. in princ. Novar. de grav. vassal. d. grav. 58. cum plur. seqq. de Marin. ref. 32. l. 1. Grat. disc. 564. n. 44. & seqq. Telsaur. dec. 16. Rota dec. 70. p. 2. diver. & 616. p. 3. rec. apud Burat. dec. 38. ac admittitur per Casanatt. conf. 29. & 40. ubi ex fundamento legitime præscriptionis, subintinendo partes Baronis, vel Civitatis, admittit regulam tanquam absolutam.

Quod fortis procedere dicebant in hac facti specie, in qua agebatur de molendino existente extra territorium ipsius Civitatis, quod præscripto, seu aliàs legitime competente intra proprium territorium, ut in specie firmatur per Capobl. d. prag. 14. n. 17. & Novar. tom. 2. g. for. 5. n. 3. Et clarior, quia agebatur de molendino ipsius Cameræ, & sic Principis supremi, in cuius locum, & iura possessores successerant, cum quæcumque jurisdictione, seu facultas ex privilegio, vel præscriptione in huiusmodi iuribus ac-

quisita intelligenda veniat cum propriis subditis, non autem cum superiore iuxta distinctionem, de qua habetur in Tiburtina Hospitii disc. præc. atque ut andivi, illud fuit potissimum ac principale fundamentum resolutionis.

Neque subiungantur iidem scribentes, Civitati suffragari posse suffragari etiam in iuribus Regalibus, quæ aliàs per subditos sine Principis concessione, vel privilegio possideri non possunt ob facultatem ex illo resultantem, allegandi quemcumque titulum de mundo meliorem, & consequenter privilegium, iuxta dec. 56. Franchi n. 4. cum seqq. Tum quia illa probata non erat, ut concluditur per allegantem probanda est cum requisitis vulgaris, Gl. in c. 1. de præscript. in 6. circa quorum concursum, seu verificationem Romana Curia nimirum rigorosè procedit, ut quotidianum præsertim habemus in materia decimarum, in qua ad effectum evitandi decretum Concilii Lateranensis registratum in c. nuper de decim. satis frequenter de hoc agitur, ut præsertim habetur in Hispanen. decimarum in c. 10. de decim. Tum clarior, quia constabat de initio in quo resolutante à dicto statuto condito de anno 1571. infuso ut supra per Civitatem inferiorem conditi non potuit, unda propterea dicebant, quod ubi etiam accederet centenaria, & longè maior, adhuc dum constabat de initio vitioso, illa suffragari non poterat iuxta receptam theoriam, Inn. in c. dudum de decim. n. 2. de qua cæteris collectis habetur apud Franch. disc. 166. n. 2. Capobl. de Baron. tom. 1. prag. 1. n. 227. & melius prag. 11. n. 136. 146. & tom. 2. c. 7. n. 6. Rota apud Burat. dec. 551. n. 1. & 792. n. 2. & 831. num. 6. & in aliis collectis per Adden. ad dec. 14. n. 52. & seqq. p. 3. rec. quoniam est conclusio satis frequens, ac habetur in Sabinen. exemptionis hoc eodem tit. disc. 47. ubi quando privilegium sit cum immemorabili compatibile, eique non præiudicat, multo magis ac indubitante, quia initium erat infra centenariam.

Mihi pro communitate scribenti, ista generalia ita in consulo deducta non placebant, cum in hac materia plures considerandi veniant diversi casus, seu effectus omnino diversi determinationem habentes, & ex qua generica, seu consula conclusio, ac auctoritatum consarcinatione tot æquivoca in dies resulant, Ideoque ad veritatem eruendam, dictaque æquivoca evitanda advertendam, reflectendum esse ad plurium casuum distinctionem, ex qua utriusque partis bonum jus respectivè resultare videbatur, atque omnia poterant conciliari.

Primus igitur casus est in hac materia frequentior, ubi controversia est super naturali libertate, ac servitute respectivè inter ipsos locorum cives, & incolas, eorumque Communitates eis adherentes de libertate contentantes, ac Barones, vel Dominos, seu alios prætendentes habere hoc jus servitutis, quo casu triplex ratio affisit contententibus de libertate, ac resistit contententi de servitute; Una juris facultativi, quod est præscriptionis oppositum, quod scilicet casus desierit longo tempore iure naturali facultatis cives, & incolas ad domini furnos, vel molendina accessisse; Altera impedimenti naturalis libertatis; Et tertia præsumptæ potentia, seu concussionis, ex his quæ super isto casu contentationis inter dominum, & subditos habentur in Farsen. disc. seqq. Atque de isto casu agunt ferè omnes, qui ut supra per dictos scribentes in contrarium cumulabantur, nempè Bald. conf. 409. alias 410. lib. 5. Natt. conf. 106. & 107. Surd. conf. 127. Theaur. dec. 16. Gratian. disc. 564. Capobl. pragmat. 14. de Baron. Novar. de gravam. vassal. gravam. 58. cum seqq. de Marin. resolut. 32. lib. 1. & Rot. disc. 616. par. 3. recem. & apud Burat. dec. 38. atque isti sunt termini quos disputat Casanatt. conf. 39. & seqq. quod videlicet dicebam istas auctoritates extraneas remanere à casu controversiæ, ut potè omnino diverso, solumque à simili propositione ibi constitutas deducti posse, sed non decidere casum præcisum.

Alter casus est, quando ipsi cives, & incolæ voluntariè sibi ipsi huiusmodi servitutum injiciunt ad favorem propriæ communitatis, cuius utilitas exinde resultans in eorum commodum redundet, ut ita commodis supportari valeant publica onera, quæ aliàs ab ipsismet civibus, & incolis cum collectis supportari deberent, & ad quem effectum istud statutum conditum fuit; Et tunc iste casus in plures alios subdividendus est. Primo scilicet, ubi per Civitatem, vel alium Superiorem ista lex adjectiva de tempore, quo alii in eodem loco, seu territorio possideant furnos, & molendina, quæ ita inutilia efficiantur, at-

que isto casu, etiam si ageretur de particularibus ipsi Civitati subditis, iustè isti reclamare possent, dictumque statum, vel aliam decretationem impugnare; Tum ex eo, quod est contra jus, atque id jus tertii tollit, quod Civitatibus, vel Baronibus, & aliis Superioribus recognoscitur, cum sit solum de reservatis supremo Principi, ex deductis in Romana, seu Salernitana revocationis demanii hoc eod. tit. disc. 148. Tum etiam quia contineret manifestam irrationabilitatem, publica enim supportanda sunt per omnes pro modo virium, seu onera supportanda, aut aliàs, ita tamen, quod inæqualitas non resultaret, unos relevando, & alios nimium gravando, ut frequenter hoc eodem tit. ad materiam datiorum, & collectarum, quod ita cum maxima inæqualitate resultare diceretur, quod domini, & possessores furnorum, & molendinorum, ut alii sublevantur, omnimodam pateantur iacturam in eorum bonis, & redditibus contra positivi, & naturalis juris principia; Multo verò magis, & indubitante, ubi molendina, & furni possiderentur per Ecclesias, & Ecclesiasticos, seu alios statuenti non subditos, cum agatur de præiudicio positivo, ac de tollendo formiter ius alteri iam quæsitum, & competens, atque de isto casu agunt Ancharan. Calderin. Collegium Bononiense, & cæteri apud eundem Ancharan. disc. cons. 12. cum seqq. & cons. 155. in quibus agitur de celebri Spalaten. inter Civitatem, & Archiepiscopum, stante statuto per Civitatem condito, ut accedens ad aliena molendina, solveret teneretur quoddam gabelam, à qua exempti essent accedentes ad illa ipsius Civitatis, nam ita erat per indirectum prohibere, ne accederent ad molendina Archiepiscopi, vel aliorum Ecclesiasticorum, ideoque merito pro statuti invaliditate responderet reprobanda contraria sententia Bald. cons. 396. lib. 4. repetit. apud Ancharan. cons. 11. & benè advertitur per Marin. disc. resolut. 32. lib. 1. ubi concordantes; Eisdemque vel similes terminos percutiunt dictæ alie auctoritates, quæ deducebantur, nempè eisdem Ancharani cons. 298. Cacheran. disc. 17. Gravet. de antiquit. tempor. part. 4. vers. circa præmissa num. 4. Franch. dec. 380. & Rota dec. 70. part. 2. diver. cum similibus, quia scilicet præiudicium sit directum tollendo momentum illius furni, vel molendini, quod in eodem loco pro usu incolarum eisdem constructum est. Verùm & istæ auctoritates extraneæ erant à casu controversiæ, vel saltem illorum directè, ac præcisè non percutiebant, cum nec de tempore statuti, nec postea in hac civitate, vel territorio adessent privatorum, vel Ecclesiarum molendina, istud verò, quamvis tunc constructum, at tamen extra territorium, atque tunc non deserviebat ad hunc usum privatorum, ut potè constructum pro servitio turremium.

Alter casus est, ubi communitas, vel particulatæ constructe volunt novos furnos, seu nova molendina in eodem territorio, eisque se opponat aliqui prætendens habere jus privativum, & in his terminis agunt Capyc. dec. 209. Cyriac. controu. 462. Capyc. Latr. conf. 110. & 116. & de quo casu agitur in dicta Farsen. disc. seqq. sed pariter id extra casum controversiæ.

Tertiò demum est proprius, ac præcisus casus controversiæ ubi scilicet, nemine in loco ejusque territorio furnos, vel molendina possidente, seu habentibus dict. renon consentientibus, aut non opponentibus, civitatis privativum, & incolarum consensu præscribit hanc legem civitatis accessus ad eisdem Civitatis furnos, vel molendina, & tunc ubi non agitur de iure tertii directo, & proximo, & est in casibus, de quibus supra agunt Ancharan. & cæteri, quia nempè molendina essent in eodem loco, vel territorio qualis erat casus apud Franch. disc. 380. & de interesse remoto, & secundario, quale videtur illud habentium molendina in alienis territoriis, ad quæ locorum adjacentium incolæ pro commoditate accedere quandoque soleant, nulla subesse videatur congrua ratio, quæ prohibeat ipsismet civibus, & incolis quorum favorem, & commodum dicta naturalis libertas percutit, illa voluntariè se privandi, dictamque servitutum sibi ipsi pro majori eorum utilitate, vel commoditate injiciendi, ut bene ita distinguendo, Gravet. apud Franch. disc. dec. 380. Eo modo quo cuique licet in bonis suis, etiam ex donatione servitutum ad alterius favorem constituere, juxta ea quæ habentur deducta in Hydruntina onerum, vel exemptionis sup. disc. 70. & magis proximè apud Franch. dec. 197. Matrill. dec. 49. ac sæpius sub tit. de

servit. ad materiam juris pascendi, quando cives se private naturali libertate pascendi iure civico eis competente in certa parte territorii, ut ex pascui pretio, vel fida commodus supportentur alia onera, quæ cum majori incommodo ab eisdem per collectas oportere alias supportare, ut ponderatur in specie apud Cacher. dec. 17.

Et licet id præiudicium afferat possessori molendinorum in locis adjacentibus, attamen ubi ordinatio principaliter dirigitur ad proprium commodum, propriamque communitatem id attenditur, licet exinde alterius præiudicium accessorie, seu in consequentiam resultet ad vulgarem regulam tex. in l. altius, C. de serv. & aqua, de qua satis frequenter sub tit. de servit. ac etiam disc. seq. in proposito construendi in eodem flumine novum molendinum, de quo in S. Severini molendini sub tit. de serv. disc. 30. Quod tamen recipiendum venit, quoad illos cives, & incolas, in quibus dicta ratio urgeat, quia scilicet sive Ecclesiastici, vel forenses, aut aliàs non subiecti Civitati statuenti, seu oneribus ob quorum levamen talis servituti voluntariè imposita est, ut ponderatur in dicta Hydruntina, & in declinationibus in ea causa editis coram Celsis inter suas dec. 259. & 332.

Ideoque in hac facti specie applicando ad rem, atque reflectendo ad veritatem, cum hac distinctione mihi procedendum videbatur, quod scilicet respectu Ecclesiasticorum, vel forensium in eo territorio accidentaliter pro arte agraria, vel pastura animalium hyberno tempore existentium, bonum jus dominis huius molendini adversus Communitatem assisteret; Respectu autem civium, & incolarum dictum populum constituentium, & in quibus dicta ratio impositionis voluntariè servitutis ad dictum alius onus servandum urget, bonum jus assisteret Communitati, neque audiri probabilem rationem in contrarium adduci, quæ captivaret intellectum.

Ad auctoritatem autem Capobl. de Baron. prag. 14. n. 17. de qua supra, quod scilicet istud jus prohibendi, quamvis legitime inductum non capiat molendina extra territorium, plures dabam responsiones. Primo, quod ipse loquitur de Barone, ut scilicet vassalli non possint prohibere accedere ad molendina extra territorium Baronis, & sic non percutit casum huius controversiæ; Et secundò, quia dicta doctrina in specie reprobat per Marin. ref. 118. l. 2. ubi vocat dictum auctorem Baronis infensibilem; Merito autem reprobat tam per fundamenta ejusdem auctoris, quam etiam ex eo, quod istud jus privativum importare videtur quoddam speciem vidualis, iuxta ea, quæ in terminis juris privativi furnorum, ac vendendi panem habentur in Veltina hoc eod. tit. disc. 61. & generaliter in Romana locationis venæ disc. 117. & frequenter in aliis ad materiam salinarum; Indeque resultat istud dici jus, vel onus potius personale, quam locale, vel territoriale, ut scilicet qui volunt habere usum aliquorum victualium, ita eorum occasione supportent illud onus, ut in proposito gabelle moxiorum habetur in Nullius Baron. disc. 54. & in Tranen. disc. 155. Et in terminis satis proximis habetur per Rot. in Avenion. seu Arminiac. Molendini coram Veropio dec. 435. p. 9. rec. ubi de domino habente Molendinum cum iure privativo, ut prohibere possit introductionem farinae, vel panis ab extra, ergo assumptum Capobl. nullum habere videtur fundamentum; Decipitur enim cum deductis per Ann. fmg. 160. ut vassalli non teneantur servire Baroni extra feudum, qui termini sunt diversi; De altera verò auctoritate Novarii g. for. 5. tom. 2. n. 3. nulla penitus ratio habenda videtur, quia tacito Capobl. ad verbum eum transcribit cum eadem imperfecta allegatione, Soc. conf. 222. non allegando allegatos de remed. ad conservandam libertatem n. 201. istorum enim lectura ad occulum convincit æquivoicum, in quo incidit Capobl. & consequenter Novarius ejus purus transcriptor. Succinus enim firmat conclusionem in genere, quod scilicet Dominus loci, quamvis habeat merum, & mixtum imperium, & jurisdictionem, ubi tamen non est Princeps supremus non potest prohibere vassallis, ne exeant territorium; ac non accedat ad aliena molendina, & sic non supponit competentiam juris prohibendi in genere, ejusque legitimum titulum ex præscriptione, vel privilegio, itaut eo posito intelligi debeat cum hac restrictione, cum verè id nullum habeat fundamentum.

Considerabile quoque videbatur quoad cives, & incolas Civitatis subditos motivum, de quo in Farsen. disc. seqq. ut scilicet quando molendina Domini, vel Communis

tis in proprio territorio existentia sunt equae commoda, ita ut pro molitura non supportetur onus excedens mercedem congruam, quae nihil, vel parum differat ab onere, quod supportatur in molendinis existentibus extra territorium, tunc videtur species emulacionis, vel malignitatis, ideoque etiam ex sola dispositione, vel intentione juris communis cogi possunt, seu prohiberi; Cumque contra istud motivum scribentes in contrarium nil relevans deducerent, nullamque darent congruam responsonem, aliquid admirationis motivum habebam, quod illius nulla haberetur ratio, ut dictum est quoad cives, & incolae, in quibus urgeat dicta probabilis ratio valide imposse servituti per quamdam speciem contractus, vel quasi, vel speciem insensibilis collectae, ut supra.

FARNEN. MOLENDINI PRO COMMUNITATE PODII MIRTETI CUM ABBATE.

Casus disputatus coram A.C. & resolutus pro Abbate in possessorio.

De eadem materia juris prohibendi accessum ad aliena molendina, & respectivè cogendi ad accessum ad propria competens Baroni, seu Domino contra vassallos.

SUMMARIUM.

- 1 Adi series.
2 Quod in quadam specie causarum possessorium solet importare totalem finem litis.
3 Baro, vel dominus non manentetur in possessione juris prohibendi accessum ad aliena molendina, & cogendi ad accessum ad propria, contrarium n. 5.
4 De subsistentibus partes Domini in hoc jure prohibendi, & cogendi remittit.
5 Quod Baroni datur manentio.
6 De regula quod possessio temporis considerabilis sit manentibilis, etiam ubi jus resistit.
7 Quando in Baronibus militet presumptio concussionis, & de differentia inter Barones status Ecclesiasticos, & alios.
8 An in Ecclesiasticis habentibus jurisdictionem temporalem intret presumptio usurpationis, & concussionis.
9 Vassalli cogi possunt accedere potius ad molendina Domini, ubi eorum jus non feret deterioris.
10 Dominus non potest prohibere, ne per vassallos nova molendina construantur.
11 Ex jure prohibendi accessum ad aliena molendina, & jure cogendi accessum ad propria, an resistit jus prohibendi constructionem novorum molendinorum.

DISC. CXLV.

Um in territorio Oppidi Podii Mirteii nullam adesset molendinum, Abbas verò Farfen. in territorio adjacentis oppidi Montis Opoli aliqua haberet molendina, ad quae isti cives, & incolae accedere consueverunt, ob aliquas fortè asperitates asfictuariorum à moderno tempore quandoque exerceri solitas, ceperunt isti Oppidani accedere ad quadam alia molendina, quod cum per ministros Abbatie prohiberetur etiam cum multis, & penis; Hinc proinde introducta desuper lite coram A. C. Abbatie defensores, juxta solitam prudentem cautelam, suspensio petitorio, insistenti decerni folio possessorio summarissimo retinende, quod manentionis dicimus, atque de hac possessione juris prohibendi temporis considerabilis sufficienter doctum esset cum editis singulis quibusque annis renovari solitis continetibus prohibitionem accessus ad aliena molendina, idcirco prodiit decretum Abbatie favorabile super manentione, canonizatum etiam à Signatura justitiae denegante appellationem suspensivam, ac referribente de clausula sine praedictio, atque in hoc statu causa pendet, probabiliter absque ulteriori prosecutione. cum in hujusmodi controversiarum specie, prout & in altera jurisdictionalium, & praesumentialium, frequentior experientia doceat hoc possessorium quodammodo absorbere petitorium eique de facto finem imponere, quoniam non libet, quia aequaliter, & de facto partitur aliquod onus, alterum gravius eodem tempore suffert, subsistenti litern in petitorio per tres conformes, potissime in rebus publicis, & communitativis, quae de facili, & refrigerato illo primo calore, negligi solent: ex vulgari dictorio, quod commune est negligitur.

In disputationibus autem habitis coram A. C. & in Signatura, ac etiam in aliquibus Advocatorum congressibus habitis pro directione, tres hujus controverfiae puncti examinati fuerunt. Primò nempe circa dictum jus prohibendi, & cogendi resistenti in solo possessorio; Secundò circa idem in petitorio; Et tertio postea utroque ad favorem Baronis, seu Domini, an id impediret, nisi ista communitas, vel ejus particulares in proprio territorio molendina pro majori eorum commoditate de novo construerent possent.

Quatenus igitur pertinet ad primum; Quamvis ego scribens pro communitate tanquam Advocatus petitorio denegatione manentionis insisterem in eo, quod cum hic Abbas in hujusmodi Oppidis, utramque jurisdictionem spirituales, & temporales habeat, sitque illorum Dominus, juxta ea quae habentur in alia Farfen. sub tit. de feud. disc. 52. exinde sequeretur possessionem ex parte ejusdem Abbatie probatam super accessu istorum Oppidanorum ad ejus molendina non esse manentibilem, vel quia dictus accessus facultativus dici valet, vel quia ubi etiam probaretur coactivus, referendus veniret ad praesumptam usurpationem, & subditorum concussionem, ut in specie ceteris allegatis habetur apud Thef. dec. 116. in princ. Capobl. de Baron. prag. 14. Novar. de grav. cons. p. 1. grav. 58. cum seqq. Et in terminis magis specialibus Baronis in Statu Ecclesiastico habetur dec. 616. p. 3. rec. ubi in specie de jure molendi, & cum eodem fenulo occasione angariarum procedit Rota in Sabinen. Statu Montis Libretti 12. Junii 1662. coram Cerro in fine. Unde propterea dicebam non intrare regulam generalem, cum qua ex collectis per Post. de manut. obfr. 42. procedebat solum scribentes in contrarium, quod scilicet in hoc judicio non quaeratur de iustitia, vel injustitia, sed spectetur nudum factum possessionis, reliquis omnibus concernentibus bonum jus, vel negotium principale, relictis ac remittendis ad petitorium, quoniam ista regula non procedit concurrente juris resistentia, quae ita ex praemissis adesse videtur, ut apud allegatos.

Rehescendo autem ad veritatem, agentibus pro communitate ab initio juxta stylum libere insinuatam, resolutio in hac parte vita est probabilis, cum possessio esset temporis nimis considerabilis, & antiqui, cum continuatis editis, & prohibitionibus, ac subsistentibus exactionibus multarum, aliisque actibus, qui in his terminis ad favorem Domini iam in petitorio, & ad legitimam praerogationem omnium latius ceteris collectis ponderantur apud Casanat. conf. 39. & seqq. ubi de hac materia, juxta illam fati abundantiam, & forte superfluum stylum ad satietatem; Et consequenter intrat regula, quod etiam in iis, in quibus jus resistit, ut presumptio facultatis cadit, quando possessio est diuturna, & temporis considerabilis, illa dicti manentibilis, ut in his individualibus terminis manentionis concessit Baroni, seu Domino in hoc jure prohibendi habetur apud Ann. sing. 557. & per Rot. in Avenion. seu Auriacen. Molendini coram Veropio dec. 435. p. 9. rec. ubi concordantes, ibique responderetur ad d. dec. 616. p. 3. rec. quia nempe non constaret possessionem esse diuturnam, si ve quod accessus dicti possit facultativus.

Et in terminis proximis possessionis temporis considerabilis, ut sit manentibilis etiam in iuribus Regalibus, quae de sui natura sine Principis privilegio, vel concessione possideri non possunt à privatis, bene Rota dec. 28. p. 1. dno. Et generaliter ut possessio temporis considerabilis sit manentibilis etiam in facultativis, quando probabilis dubitatio cadat, an actus jure facultatis, vel obligationis gestus sint, quoniam interim, donec id discutitur, possessor ejus possessione privandus non est, habetur in Majoricenc. celebracionis missarum coram Bichio dec. 176. & 360. p. 11. rec. Ac de alia possessione habente juris resistentiam, ut sit etiam manentibilis, quando est temporis considerabilis Caval. dec. 80. n. 8. Capyc. dec. 209. n. 18. Capyc. Latr. conf. 68. n. 23. Add. ad Burat. dec. 121. n. 9. & frequenter.

Ad auctoritates autem Capobl. Navar. & aliorum, pluribus mediis responderi posse observabam, quamvis nihil istorum deduceretur per scribentes in contrarium, ut supra cum dicta generalis regula procedentes; Primò quod in Regno Neapolitano, de quo loquuntur Capobl. & Novar. ultra resistentiam resultantem ex dispositione, vel intentione juris communis, adest alia particularis magis enixa, quae refultat ex prag. 14. de Baron. in qua principaliter praefati Authores se fundant; Et ulterius in ea regione militat fortè de facto aliqua major presumpcio violentie, & concussionis vassallorum, quae non detur in Statu Ecclesiastico ob faciliem recursum ad summum Pontificem, ejusque Officiales, ni-

inimum in hoc invigilantes, ut advertitur apud Cocc. dec. 354. & d. dec. 435. p. 9. rec. ac habetur in dicta Sabinen. Statu Montis Libretti sub tit. de feud. disc. 65.

Secundò, quod etiam in dicto Regno non obstante dicta majori resistentia resultantem à lege particulari, ac etiam à mala praesumptione ibi fortius urgente, adhuc in possessorio ibi judicatum fuit pro Barone, ut testatur Anna d. singular. 557.

Tertio, quod in hac facti specie non ageretur de Barone, seu Domino saeculari, sed Ecclesiastico in quo militare non solet illa mala praesumptio usurpationis, quae urget in Dominis temporalibus, ut ad intelligentiam S. Conc. Trid. sess. 24. de ref. c. 9. habetur apud Duran. dec. 473. num. 5. dec. 401. nu. 7. p. 5. rec. cum aliis per Add. ad Burat. dec. 823. num. 5. licet ista consideratio videretur modici, vel nullius momenti, quoniam quicquid fit ad dictum alium effectum decreti Conciliaris, ad illum tamen timoris, & reverentiae vassalorum, seu subditorum, major absque dubio videtur potentia hujusmodi Praetorum utramque potestatem spirituales, & temporales habentium tam in Clerico, quam in Populo saeculare, unde propterea deficit illam oppositio, quae adversus Barones, & Dominos temporales in hujusmodi iuribus publicis fieri solet per Clericos, & Ecclesiasticos tanquam ejus jurisdictioni, & potestati non subiectos, quod isto casu non verificatur, sed utcumque sit, si non est circumstantia considerabilis de facto reputatur tamen talis de jure, ut supra.

Et quarcò demum fortis ob aliquam probabiliter etiam in petitorio, seu bono vel resistentem, nedum ex antiqua possessione non habente contrarium memoriam, unde legitima praescriptio deducit, ubi constat de praecedentibus prohibitionibus cum subséquuta longissima observantia & acquiescentia, ex deductis apud Casanat. d. conf. 39. & seqq. Angulic. conf. 59. Cyriac. controv. 462. & eundem Thef. dec. 16.

Sed etiam, quia cum hac molendina esset viciniora, & commodiora aliis ad quae accedit praesentebatur, neque onus moliturae esset notabiliter gravius, in trane posse advertebam propositionem insinuatam in Cornetana discurs. praeced. quod scilicet ubi, vel commoditas, vel onus notabiliter non alterantur, vassalli cogi possunt accedere potius ad molendina Domini, quam aliorum, cum aliis videretur species emulacionis, & malignitatis, ut auctoritate Divi Gregorii firmant Freccia de subfeud. l. 2. aut. 41. Anna sen. in rubr. de vass. decrep. et. n. 69. Anna jun. in add. ad sing. 557. Lanar. jun. in add. ad Lanar. sen. in repetit. feud. §. h. quis per 30. n. 68. Novar. de grav. cons. lib. 2. a. 8. nu. 4. & l. 2. quest. foren. §. Mastril. de Magistral. lib. 4. c. 18. num. 36. Rovit. prag. 14. de Baron. num. 5. de Marin. ref. 118. l. 2. in fine. Unde quicquid esset de dicta conclusionis praxi, & intelligentia in petitorio, dum illam à me deducam in dicto Cornetana Tribunali Cameræ in nulla consideratione habuit, observabam tamen illam magnificandam esse in possessorio, ad effectum, ut cessaret positiva juris resistentia, ac dicti possit possessio habens aliquod boni juris fomentum.

His stantibus, in congressibus habitis pro examinando petitorio, mea sententia erat istud asfumentum non esse directè, & praesicè super hac libertate, dum semper, ubi etiam ex parte Abbatiss non doceretur de legitima praescriptione, obtare possit ista conclusio, juxta praesertim cum aliis ponderatis apud Casanat. d. conf. 39. & seqq. ac eandem praescriptionem inducendam, & sic secundum puncta supra distinctum parum examinatum fuit.

Credebam tamen meliorem viam esse illam, quatenus territorii opportunitas concederet, construendi molendinum proprium, cum in hoc communitas haberet fundamentum intentionem in regula, de qua apud Capyc. dec. 209. Surd. conf. 127. Borell. de magist. edit. l. 4. c. 7. Novar. de grav. vass. grav. 50. n. 1. ut Baro non possit prohibere subditis, ne molendina, vel furnos pro suo proprio construant.

Et quamvis postea jure prohibendi legitime praescripto accedat ad aliena molendina, exinde in quandam consequentiam resultantem videtur jus prohibendi novorum molendinorum constructionem, ex deductis per Capyc. d. dec. 209. Surd. d. conf. 127. Cyriac. controv. 562. Casanat. d. conf. 39. & 40. ac alios apud eos; Attamen advertebam id procedere, ubi ille qui tale jus prohibendi acquisivit, & possidet, habeat molendina in eodem loco, in quo aliud de novo construi praetendatur, quasi quod antiqua observantia, quod nemo alter hujusmodi bonorum speciem possederit, dicatur argumentum juris privati, ut advertitur

apud Thef. d. decif. 16. num. 4. Capobl. de Baron. d. pragmat. 14. n. 14. & seqq. ubi ceteri, & in his terminis loquuntur allegati; Secus autem, ubi nullum molendinum in proprio territorio adesset, cum tunc nulla concurrere dicatur possessio circa prohibitionem facultatis super nova constructione, sed illa solum percutiat prohibitionem accessus ad aliena molendina pariter extra territorium existentia, quae possessio referri potest ad dictam rationem, seu conclusionem, ut scilicet duo Oppidani nulla in proprio territorio molendina habebant, sed perneceffè ad aliena extra territorium proprium accessuri erant, deberent magis ad illa Domini, quam ad alia accedere, sed non exinde inferri posse videtur ad prohibitionem naturalis libertatis sibi parandi hanc commoditatem in territorio proprio ideoque in hac parte credebam bonum jus Communitatis asfistere; Desistit tamen hucusque occasio id maturius, ac formiter examinandi dum causa siluit, ideoque judicium pro veritate desuper efformari non potuit.

AMERINA SERVITIORUM PRO COMITE LAURENTIO DE MARGIANO CUM COMMUNITATE, ET HOMINIBUS CASTRI GUARDEAE.

Casus disputatus in Sac. Consulta, seu coram Judice ab eo deputato.

De angariis, & perangariis, quae dicantur, & an & quando competat Baronibus, & inferioribus Dominis non habentibus jura Regalia: Ergeneraliter de servitiis per vassallos Domino, seu Baroni praestandis. Et quid in possessorio, quando possessio sit manentibilis. Et an in proposito adfit differentia inter Barones possidentes castra in feudum, & illos qui ea possident in allodium.

SUMMARIUM.

- 1 Adi series.
2 Vassalli debent portare ad domum Domini fructus Portionis dominicali, seu decimae.
3 Quid de conductore, vel debitore censualista, ubi pensio, vel census consistit in fructibus.
4 Negligentia praedecessoris non praedjudicat successoris venienti jure proprio.
5 Quando observantia accipiendi fructus in ipsi bonis sit equivoca, & non praedjudicat.
6 De distinctione vassallorum feudis, & vassallorum civitum, seu Burgenfium.
7 Quando servitia per vassallos Domino praestanda sint realia, & non cadant sub angariis.
8 Quod angariae, & perangariae sint de Regalibus, & non competant Baronibus, nisi accedente privilegio, vel immemorabili.
9 De alta ratione, ob quam requiritur immemorabilis ratione servitutis habentis causam asfcontinuum.
10 De servitiis, quae vassalli de jure praestare debent Baronibus.
11 Quae sint angariae, Et quae perangariae.
12 Ubi agitur de perangariis semper adesse dicitur juris resistentia.
13 De rationibus ob quas in perangariis adfit juris resistentia, & mala praesumptio.
14 Immemorabilis est asfictilis probacionis in Curia.
15 In possessorio retinende non quaeritur de justitia, vel injustitia, sed attenditur nudum factum possessionis.
16 Fallit ubi jus possessionis resistit, puta in Regalibus, & similibus.
17 Fallit quando possessio est diuturna, & temporis considerabilis.
18 Conclusio de qua num. 16. in Regalibus procedit quando agitur de praescriptione contra dominum.
19 In Statu Ecclesiastico non urget mala praesumptio violentiae, & oppressionis.
20 In facultativis ubi possessio est diuturna datur manentio.
21 Expedit vassalli servitia commutari in pecunia.
22 De differentia inter Barones possidentes Castra in feudum, & alios in allodium.
23 Respectu Principis, vel alterius hujusmodi ad possidenda jura regalia non requiritur immemorabilis ad praescribenda servitia.
24 Qui vere, & proprie dicantur vassalli angarii, & perangarii.

25 Quando in praesentatione servitorum non requiratur immemorabilis.

D I S C. CXLVI.

R ecurrentes Homines Castri Guardae ad Sacram Consuetudinem aduersus Comitem Laurentium de Marciacorum eorum Dominum, plura deducebant praesentia gravamina, praesertim vero, quod eos cogeret ad asportandum ad propriam domum portionem coloniam fructuum in eo territorio collectorum, nec non ad solvendum singulis annis julios duos pro quolibet loco unius operae ad metendum, julium unum loco unius operae ad fodendum, ac habentes boves julios duos loco operae unius aratri, exigendo etiam certis statutis temporibus asportationem lignorum, paleas & aliorum ultra alias exactiones ex singulis capitibus animalium, de quibus, ac etiam de facultate faciendi bannitas, & restringendi pacna habetur actum in America juris pascendi sub tit. de servit. disc. 36.

Quatenus igitur pertinet ad haec servitia, quae per scribentes pro dictis vassallis recurrentibus generaliter involuebantur sub vocabulis angariarum, & perangiarum; Scribens pro dicto Comite coram iudice ad dicta Sacra Consuetudine deputato, dicebat, etiam cum sensu veritatis, sub inspectione servitorum, seu angariarum, & perangiarum, numerum cadere non debere onus asportationis portionis dominicali ad domum Domini, quoniam ex iuris dispositione, vel ratione verius est, colonos teneri asportare fructus cadentes sub portione, seu recognitione dominicali ad ipsius Domini domum, nisi contraria consuetudo obstat, ut in specie illius responsum, quam vassalli solvunt Baroni, seu Domino pro cultura eius territorii, Ann. alleg. 94. n. 11. Franch. dec. 124. ubi Adde. Capob. de Baro. tom. 2. cap. 78. n. 7. Ideoque erroneum dicebam hoc onus involvere cum illis servitiis, seu angariis, & perangiaris, in quibus utpote de Regalibus recentis in casibus quae sunt Regalia, ius resistere videtur Baronibus, & Domicellis inferioribus, quibus Regalia non competunt, unde propterea arguit iuris resistentia non comprehendens istum casum, in quo vel cessante contraria consuetudine, ius assistit Domino, ut supra, vel saltem cum regulando iure cuiuscunque privati creditoris pro pensione, censu, vel responsione solvenda in certa quota, vel quantitate fructuum, dum est inter scribentes, an asportari debeat per debitorem ad domum creditoris, necne ex deductis per Duarum de cens. §. 3. q. 8. a. num. 9. ad 21. & alios apud eum ideoque tanquam in casu, vel praeter jus vel de iure dubio, deferendum videtur observantiae, vel interpretativae, quae sufficit qualis qualis, abique praesentatione certi temporis, aliique praesentationis requisitis, cum haec sit notoria dissentientia, quam in foro quodvis decantant habemus inter observantiam praesentativam, & interpretativam, vel saltem sufficit decennialis, utpote in re praeter jus; Et sic magna differentia est inter istud onus, & alia onera, seu servitia superius recensita, quae sub angariarum, & perangiarum vocabulis per DD. poni solent. Et propterea cum in hac facti specie supponeretur talem esse observantiam ultimam, & non interruptam annorum circiter 15. & ultra, proliis iniusta remanebat querela.

Et quamvis ex parte vassalorum opponeretur hanc esse recentem introductionem ipsius Comitum, stante quod eius maiores hanc portionem levarent in aereis, vel ipsius praedicti, illam cum propriis animalibus, seu alias proprio sumptu ad domum asportando, Attamen id non videbatur considerabile, quoniam iidem testes afferentes, quod aliqui praedecessores ita servarent, desinebant quoque, quod antiqua observantia huic recenti conformis erat, quod scilicet portio dominicalis per colonos, & vassallos ad domum Domini asportaretur, ideoque aliqua intermedia contraria observantia praesentativam non debebat, nisi probaretur ipsam esse talem, quod legitimam induxisset consuetudinem, vel praesentationem huius libertatis, praesertim contra successorem venientem iure suo, & independentem, cui praedecessoris negligentia etiam diuturna regulariter non praedjudicat, ex deductis per Grat. discept. 577. nu. 44. Peregr. de fideic. art. 41. nu. 16. & 17. Ciari. contrav. 107. n. 26. Rot. dec. 220. n. 26. p. 11. rec. & habetur frequenter in materia iurispatronatus, ac etiam in fidelcommissaria, & similibus.

Considerando potissimum, quod dicta contraria observantia praedecessorum congrue referri potest ad jus facultativum, quandoque pro industria, & majori utilitate exerceri solum quod scilicet magis Domini interit accipere

manu sua fructus ejus portionis in area; vel in ipsius praedictis, quam quod colonos illos ad domum suo sumptu asportent, quasi quod major sit utilitas, quae resultet habendi fructus sinceros, & non alteratos, quam sit onus, seu impensa vecturae, ut in plerisque partibus vidi in praxi servari, unde si successores hanc meliorem oeconomiam servare nolint, vel sibi proficuum non reputent, non exinde resultare debet consuetudo praesentativa, & obligatoria, ut frequens praxis docet in Episcopatibus, ac Abbatibus, & Beneficiis, quod diversi esse solent usus Episcoporum, & Praetorum pro tempore.

Ponderando quoque ad exclusionem huius oneris ne scilicet veniret sub nomine illarum angariarum, & perangiarum, quae sunt de Regalibus, & quibus ius resistit, ut infra, quod iuxta communem feudifariam distinctionem in c. unico, quae sunt Regalia, verbo angariis, & de quibus apud Montan. in cod. c. unico, verbo angaria, & perangariae sol. 100. cum segg. Rosenthal. de feud. cap. 5. concl. 70. Novarr. de gravam. vassalorum in praed. num. 6. segg. Ripoli. de Regalibus cap. 19. & alios, diversa sunt servitia praestanda per vassallos feudi ratione ipsius feudi, seu rei, quae propterea etiam si per personam praesentantur realia, vel occasionalia dicuntur, ad servitiis personarum, quae ex sola ratione subiectionis, & vassallagii jurisdictionalis assignantur ad vassallos, quos ad diversa servitia vassalorum feudi, seu subditorum occasione rei feudalis vocant vassallos, cives seu Burgenes; In hac enim secunda specie cadit iuris resistentia ratione Regalium supremo Principi regulariter competentis, ut infra, non autem in prima, quoniam etiam inter privatos huiusmodi onera iuxta conventiones, vel consuetudines dantur; Ideoque cum ista praesentatio portionis dominicalis de iure congruat cuiuscunque privato, atque sit ratione rei, idcirco non cadit sub illis oneribus, & servitiis, quae sub nomine angariarum, & perangiarum in iure explicantur.

Quatenus igitur pertinet ad alia onera, & servitia, quae ut supra, vel in specie, vel in pecunia exiguntur consueverunt sub nomine angariarum, & perangiarum explicari solita; Observabam quod licet textus in c. unico, quae sunt Regalia, angarias, & perangarias collocet inter Regalia, unde propterea feudalis, & alii DD. de quibus apud Montan. Rosenthal. & Ripoli. ubi supra inferunt illa non competere feudatariis, & Baronibus inferioribus, quibus concessa non censetur Regalia ipsi Principi reservata, & consequenter requirunt, vel ipsius Principis privilegium, vel immemorabilis, seu centenaria, cuius vigore privilegium, vel quicumque alter titulus de mundo melior allegari potest, ut in casu immemorabilis, vel centenariae admittitur per eundem Capoblan. in eius tractatu de Baron. tom. 1. prag. 16. quem Baronibus intensissimum, eorumque potestatis rigorosum censorem appellat de Marin. sol. 18. lib. 2.

Et cui rationi resistentiae iuris resultantis ad qualitate Regalium, aliam quoque ego ponderabam ad alia posse, quod scilicet cum ista dicatur servitus habens abique dubio causam discontinuam, haec etiam inter privatos, iuxta magis communem, & receptam opinionem, de qua frequenter in sua materia sub tit. de servitiis ac etiam in Sabinen. hoc eodem tit. disc. 96. non acquiritur, nisi per tempus immemorabile.

Attamen erroneum dicebam quicumque servitorum speciem collocare sub hoc prohibito genere iuris resistentiam habente, quoniam pleraque sunt servitia, quae hanc iuris resistentiam non habent, sed potius assistentiam, quod scilicet Baro, vel Domicellus, quamvis inferior, quemadmodum de iure, vel saltem recepto ipse habet ius cogendi unum ex vassallis cum debita repartitione, & idoneitate ad colligendum sui feudi fructus, ac faciendum, ut vulgo dicitur, munus Aratrii, ita coloni, & laboratores, qui aliis servitia, & opera rustica locare solent, cogi possunt etiam invitati ad serviendum Domino in eius bonis, quae ratione feudi, vel patrimonii in loco possident, soluta iusta, & consueta mercede, ne Dominus sit inferioris conditionis quocumque alio privato, ut saepe contingit, quia nempe vassalli ipsi Domino in se nisi monopolium, seu conventiculum agendo, renuant accedere ad arandum, metendum, fodiendum, aliaque opera, & servitia rustica praestandum, sive asportare ligna, frumentum, vinum, paleas, & alia necessaria, nam tunc cogi possunt, ut advertit in specie Montan. ubi supra, & admittit, seu tanquam certum praesupponit Novarr. Capoblan. vestigiorum spectator circa censuram potestatis

tis Baronum dicto eius tractatu de gravaminibus vassalorum a gravamine 76. ad 116. ubi solum praesupponendo dictam obligationem insitit super illius moderatione; & ne Baro abutatur, excessive vassallos gravet.

Et tamen haec etiam servitorum species, quae iuris assistentiam potius, quam resistentiam habet, atque non est de Regalibus, sub nomine angariarum explicari solet, & recepta istorum vocabulorum significatione legali sub nomine angariarum veniunt illa servitia personalia, quae per vassallos domino praestari debent, soluta tamen congrua, seu consueta mercede, sub nomine vero perangiarum illa servitia, quae nulla soluta mercede praestari debent; Ergo non omnes angariae sunt de Regalibus, ac habent iuris resistentiam, cum ali- quae adfint permissae, ac habentes resistentiam iuris, ut supra, quoniam angariae vocabulum dictum ab angariano tam apud Juristas, quam apud antiquos linguae Latinae professores quocumque onus, vel servitium personale significat, ut patet ex allegatis, & habemus in Evangelio de Simone Cireneo angariato ab bajulando Crucem Domini nostri Jesu Christi.

Verum quia in hac facti specie servitia per Dominum ad vassallos nulla soluta mercede in specie, vel in pecunia, ut supra exiguntur consueverunt, unde propterea in eis cadit terminus perangiarum, in qua non intrat dicta ratio servitorum ad quae de iure vassalli cogi possunt soluta debita mercede, consequenter ubi non constat de concessione, vel privilegio Principis, per se esse desideranda est centenaria, vel immemorabilis, tam ratione, quod hoc ius est de Regalibus, quam ex dicta alia ratione generali cadente in quacumque materia indifferenti ex dispositione iuris communis, quod in servitiis habentibus causam discontinuam requiritur immemorabilis.

Accidentibus etiam ratione subiectae materiae duabus aliis rationibus ob quas in istis servitiis praestandis per vassallos, vel subditos Baroni, seu superiori dicta major praescriptio desideranda venit, vel scilicet ob praesumptionem facultatis, & benevolentiae, ob quam vassalli haec servitia grato, & benevolito domino praestare poterint iuxta casum, de quo in Peretrana servitorum sub tit. de feud. disc. 51. Vel ratione male praesumptionis concussionis, & violentiae, quae in Baronibus militare solet, ut apud DD. de quibus infra, cum quibus ex dicta ratione licet obiter, & non discussa materia processit Rot. in Sabinen. status Montis Libretti 12. Junii 1662. coram Cerro in fine, ut advertitur in eadem Sabinen. d. tit. de feud. disc. 65. Ideoque admittendum in petitorio, & pro canonizatione iuris exigendi dicta servitia centenariae, vel immemorabilis probationem requiri, quam supponebatur per testes probari; Licet enim ex considerationibus, de quibus infra non improbabiler subsistere possent, ut ea quae habentur in Baronibus, & Feudatariis non procedant in hac specie Dominorum allodialium; Attamen agnoscebam id esse opus difficile, dum ut plurimum iudices pragmaticum stylium sequentes, has ratiocinationes reputant Advocatorum subtilitates, ut Ego praesertim sapissimum experior.

Quia vero inspectio petitorii esse solet difficilis, ac aliorum indaginis ob rigorem cum quo in Curia proceditur circa probationem immemorabilis, cum requisitis per vulgarem glossam in c. 1. de praescriptionib. in 6. quae ad litteram desiderari videntur, unde propterea in praxi rari sunt casus, in quibus immemorabilis bene probata canonizetur, Idcirco principalem dicti Comitum defensionem adversus dictos vassalorum recursum constituebam in possessorio retinenda quod vulgo dicitur manutentionis, de cuius utpote summaris, & privilegii natura est, ut non quaeratur de iustitia, vel iniustitia, sed attendatur nudum factum possessionis reiectis exceptionibus boni iuris non omnino claris, & indubitatis per confessionem partis, vel per rem iudicatam ad petitorium ex nascitivae collectis per Post in tract. de manu. observ. 42. & est in foro quotidianum.

Et licet in istis iuribus, quae sunt de Regalibus, atque praeter supremum Principem per inferiores sine titulo explicito privilegii, vel implicito resultant ab immemorabili possideri non possunt ob iuris resistentiam possessioni, ista propositio non procedat, ut aliis allegatis in his terminis, & iuribus firmant Natta conf. 506. n. 11. & segg. Buratt. dec. 312. n. 12. & 13. Rot. dec. 616. p. 2. rec. Capob. de Baro. tom. 1. pag. 16. & generaliter Capob. ubi sup. pag. 1. num. 229. & segg. Rovit. prag. 1. de iurisdi. in vicem non turbat. n. 29. & segg. Rot. dec. 605. & 615. p. 5. rec. ubi de officis.

Attamen id non procedit quando possessio est diuturna, & temporis considerabilis, ut in specie iuris Regalium, Rot. dec. 28. p. 1. d. v. & magis in specie, Coccin. dec. 354. per tot. & confert dec. 28. p. 1. d. v. & magis generaliter de possessione temporis considerabilis, ut sit manutentibilis etiam ubi ius resistit, Capyc. dec. 29. n. 18. ex doctrina Inn. in c. in notuit de eo, qui ord. fuer. Capyc. Latr. conf. 66. nu. 2. & segg. conf. 83. n. 45. & segg. Caval. dec. 80. n. 8. Rot. dec. 49. n. 9. p. 7. rec. Add. ad Buratt. dec. 131. n. 9.

Merito autem in his terminis possessio temporis considerabilis est manutentibilis, quoniam iuris resistentia non resultat ad Regalia, quae solum urget, ubi agitur contra ipsum Principem ex deduct. apud Buratt. & Add. d. dec. 131. n. 4. Sed potius ad contraria praescriptione, vel concussione, & violentiae potestativae, & jurisdictionalis vel facultatis ratione benevolentiae, ut supra, quae utraque ratio cessat ubi agitur de continuata, & diuturna pacifica possessione abique conquestibus, & recursum, quoniam prima species praesumptionis non admittitur in Statu Ecclesiastico, ubi facilis est recursum ad summum Pontificem eiusque Officiales, & Magistratus super hoc nimium invigilantes, ut in specie advertitur apud Cocc. d. dec. 354. cum 15. qua proceditur in d. dec. 435. p. 9. rec. ideoque non intrat illa mala praesumptio, quae cadit in illis regionibus de quibus allegati auctores, & caeteri loquuntur in quibus Magnates, & Barones de facto aliquam maiorem habent licentiam, ut etiam advertitur in dicta Sabinen. status Montis Libretti sub tit. de feud. disc. 65. & in Farsen. Molendini hoc tit. disc. praed. cum potissimum in Regno Neapolitano de quo plures loquuntur, adest aliqua major, & particularis resistentia iuris municipalis facultatis cessat, ubi conpropter tempus notabile, & multiplicitas actuum, unde propterea isto casu quicquid fit in petitorio, talis possessio remanet manutentibilis, quoniam ad effectum huius remedii sufficit esse dubium, an iure facultatis, vel obligationis id gestum sit, ex deductis in Majoricen. Missarum coram Bichio dec. 186. & 380. p. 11. rec. Neque id negatur per Rotam in dicta Sabinen. status Montis Libretti 12. Junii 1662. coram Cerro, dum ibi proceditur cum praesupposito, quod de possessione constaret per unicum actum, & per vim cum praescriptis, & coactionibus.

Neque obitare videbatur, quod aliqua ex his servitiis praestarentur in pecunia, ut supra, quoniam id magis favorabile reputatur ipsis vassallis, & sic per quamdam compositionem cum modica summa pecuniaria ita redimantur ab hoc onere, atque libertatem acquirunt, ut in specie habetur apud Novarr. d. tract. de grav. vass. gravam. 79. n. 1. & Rovit. prag. 16. de Baron. n. 5.

Caeterum quatenus pertinet etiam ad petitorium, ac bonum jus, assumendo rem aliquam magis ab alto, observabam, ut ea quae generaliter per allegatos, & alios in hac materia angariarum, & perangiarum dicuntur in ordine ad Barones, & Feudatarios inferiores non habentes iura Regalia, quae residerint penes Principem, cuius ipsi sunt Barones, & milites, ut est praesertim in dicto Regno in quo omnes Barones sunt feudatarii, atque obtinent illas Civitates, Oppida, & Castra iure feudi, seu subfendi omnino subordinati, & in sola ratione jurisdictionali, unde potius perpetui Gubernatores, & Officiales a Rege deputati, quam veri Domini censendi sint, non ita congruunt huiusmodi castris, & locis, quae per Domicellos, & Barones in Statu Ecclesiastico, vel in aliis ditionibus abique investitura, & servitio feudali possidentur in allodium, cum ea etiam circumstantia, quod nedum penes eos est dominium territorii considerati in sola ratione jurisdictionali, & territoriali, utpote iuris terrendi, seu etiam in pleno dominio etiam utilitario, adeo ut vassalli nihil possideant, nisi quodam jus coloniae, ut in praesenti ex deductis in hac eadem causa d. tit. de serv. disc. 63. Ex hoc enim duo resultant. Primo quod isti dicti possunt potius vassalli feudi, quam vassalli cives, seu burgenfes, unde propterea ista sunt servitia magis realia, quam personalia, quia nempe sub his oneribus per loco Dominum admitti fuerint ad inhabitationem, ac habendum ulum territorii; Et secundum, quod etiam penes talem Dominum resideant haec Regalia minora, iuxta ea quae habentur in Civitatibus Castellis contributionis sub tit. de feud. disc. 63. licet enim, ut frequenter tam in d. disc. 63. quam in alia d. tit. de feud. istud non sit illud verum, & plenum allodium per quod non recognoscitur, nisi Deus, sed infit illa remota, & impropria feudaltas, quae consideratur per Spad. conf. 1. l. 1. in ordine ad ius